

**ВЕЛИКОБИЧКІВСЬКА СЕЛИЩНА
ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА**

Проект

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВЕЛИКОБИЧКІВСЬКОЇ
СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
ДО 2027 РОКУ**

ВЕЛИКИЙ БИЧКІВ - 2023

Стратегію розвитку Великобичківської селищної територіальної громади до 2027 року розроблено спільними зусиллями створеної в громаді робочої групи з розробки Стратегії розвитку Великобичківської громади, та експертів проекту «Стратегічний аналіз і рекомендації з розширення можливостей органів місцевого самоврядування і громад за допомогою відповідних стратегічних документів». Реалізація проекту стала можливою завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА».

Зміст цього документу не обов'язково відображає погляди USAID та Уряду США.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 1. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА	6
Історичний розвиток громади	6
Загальна характеристика та географічне розташування громади	7
Природно-ресурсний потенціал громади	8
Характеристика населення та трудових ресурсів	10
Наявна інфраструктура	11
Містобудівна документація	13
Інформація щодо відповідності регіональній стратегії розвитку	14
Структура економіки та розвиток головних секторів	14
Фінансовий стан та бюджет територіальної громади	16
Органи управління громадою	18
Органи самоорганізації населення та громадські об'єднання	19
Результати соціологічного дослідження	19
Розділ 2. SWOT-аналіз	23
Розділ 3. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	33
Розділ 4. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	39
Розділ 5. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	40
Система цілепокладання та завдання стратегії розвитку	40
<i>Стратегічна ціль 1. місцевий економічний розвиток громади</i>	<i>41</i>
<i>Стратегічна ціль 2. доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади</i>	<i>44</i>
<i>Стратегічна ціль 3. забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці</i>	<i>47</i>
Узгодженість стратегії з державними та регіональними стратегічними документами	49
Розділ 6. ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ, ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ..	58

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1.1. Показники діяльності дошкільних закладів освіти та закладів загальної освіти Великобичківської ТГ	12
Таблиця 1.2. Найбільші роботодавці у Великобичківській ТГ у 2023 р.	15
Таблиця 2.1. SWOT-аналіз Великобичківської територіальної громади	23
Таблиця 5.1. Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади на період до 2027 року.....	40
Таблиця 5.2. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.1 "Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді"	42
Таблиця 5.3. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.2. Розвиток сталого туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади	43
Таблиця 5.4. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.3. «Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку»	44
Таблиця 5.5. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.1. Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді	45
Таблиця 5.6. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.2. «Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади».....	46
Таблиця 5.7. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.3 «Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади».....	47
Таблиця 5.8. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.1. «Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади»	48
Таблиця 5.9. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.2. «Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади».....	49
Таблиця 5.10. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки ¹	52
Таблиця 5.11. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років ²	54
Таблиця 6.1. Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Великобичківської селищної територіальної громади на період до 2027 року	61

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ

Рисунок 2.1. Порівняльний аналіз зв'язків сильних сторін Великобичківської ТГ та можливостей її зовнішнього середовища (матриця «Порівняльні переваги»).....	25
Рисунок 2.2. Порівняльний аналіз зв'язків слабких сторін Вилекобичківської ТГ та загроз її зовнішнього середовища (матриця «Ризики»)	27
Рисунок 2.4. Порівняльний аналіз зв'язків слабких сторін Великобичківської ТГ та можливостей її зовнішнього середовища (матриця «Виклики»).....	29
Рисунок 2.4. Порівняльний аналіз зв'язків слабких сторін Вилекобичківської ТГ та загроз її зовнішнього середовища (матриця «Ризики»)	31
Рисунок 4.1. Стратегічне бачення Великобичківської територіальної громади	39
Рисунок 5.1. Дерево цілей Великобичківської територіальної громади	40
Рисунок 6.1. Зв'язки між Стратегією розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року та Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки і Регіональною стратегією розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років	Ошибка! Закладка не определена.

Розділ 1. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ

Історія населених пунктів Великобичківської територіальної громади сягає часів раннього середньовіччя, Угорського королівства, Австро-угорської імперії, Чехословаччини, знову Угорщини, а після Другої світової війни включена до складу СРСР. Єдині колись населені пункти громади по р. Тиси стали поділені між Україною і Румунією: Луг і Lunca la Tisa та Великий Бичків і Vosicoiu Mare. У результаті сформувався різномірний етнічний склад населення, у якому домінують українці, але достатньо помітними є етнічні групи угорців, румун, представників інших народів.

Формуванню різномірного етнічного складу населення сприяв також швидкий промисловий розвиток регіону. На початку XVIII століття Великий Бичків стає одним із центрів розвитку лісової і деревообробної промисловості. В 1720 році на р. Шопурка побудовано лісопилку, яка стала найбільшою на Закарпатті. Тут виготовляли дошки для Белградських верфів і бочкотару для солотвинських солекопалень. Права сторона річки Тиси була перетворена на річковий порт (Портош), де знаходились солені склади. В 1868 році у селищі було побудоване перше лісо-хімічне підприємство – хімзавод «Кпотільда», на якому переробляли букові дрова на оцет, деревне вугілля та іншу продукцію.

Після будівництва у Великому Бичкові лісохімічного заводу «Кпотільда» в 1868 році та прокладання на початку XX століття вузькоколійки у напрямку В. Бичків — В. Водяне — Тьовшаг — Плаюць почалася масова експлуатація лісів. У ті часи також було побудовано підвісну лінію (шантропай) та водяну пилораму (фіриз). На річках у різні періоди були чинними від 2 до 4 водяних млинів.

У кінці XVIII ст. недалеко від Косівської Поляни видобували залізну руду, яку переплавляли на металообробному заводі в Кобилецькій Полянці, що пов'язано із переселенням сюди німецьких фахівців. У першій половині XIX століття недалеко від Кобилецька Поляна було виявлено сірчані мінеральні джерела, на базі яких тоді ж відкрито лікувальні купелі.

Громада зберігає свою історію і традиції. Зокрема, с. Росішка відоме своїми традиційними ремеслами, зокрема, виробництвом вишиванок.

Громада у сучасному форматі утворена в результаті адміністративної реформи у 2020 році і нині як інтегрована спільнота знаходиться на початковому поточному етапі свого розвитку. Не останню роль в цьому зіграли суттєві обмеження на проведення інтеграційних заходів, пов'язані із пандемією COVID-19 та повномасштабною російською агресією.

Як герб Великобичківської територіальної громади наразі використовується затверджений рішенням Великобичківської селищної ради від 31 березня 2017 року Герб її адміністративного центру – Великого Бичкова. Цей геральдичний знак містить на блакитному тлі стилізоване зображення гірської вершини з відокремленими від неї темними масивами схилів (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1. Герб Великобичківської селищної ради

Блакитний колір тла символізує глибину неба та різноманіття природних ресурсів території. Такий герб символізує природну красу території Великобичківської громади, її гірський ландшафт і клімат, які сприяють розвитку хмеля – традиційної галузі господарства регіону.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ГРОМАДИ

Великобичківська територіальна громада знаходиться в Рахівському районі Закарпатської області України, утворена у 2020 році шляхом об'єднання Великобичківської та Кобилецько-Полянської селищних, а також Верхньоводянської, Водицької, Косівсько-Полянської, Лужанської та Росішківської сільських рад Рахівського району.

Загалом, Великобичківська територіальна громада об'єднала в собі 9 населених пунктів, з яких 2 – селища міського типу та 7 сіл: смт. Великий Бичків, смт. Кобилецька Поляна, с. Верхне Водяне, с. Стримба, с. Водиця, с. Плаюць, с. Косівська Поляна, с. Луг, с. Росішка.

Карта Великобичківської територіальної громади представлена на Рисунку 1.2.

Рисунок 1.2. Карта Великобичківської селищної територіальної громади

Джерело: <https://decentralization.gov.ua/newgromada/3845/map>

Адміністративним центром громади є селище міського типу **Великий Бичків**, що розташоване у мальовничій улоговині біля підніжжя Карпатських гір, на правому березі швидкоплинної ріки Тиса при впадінні в неї гірської річки Шопурки, за 35 км від районного центру (Рахова), за 176 км від обласного центру (Ужгорода) та за 29 км від Центру Європи (околиця с. Ділове), за 12 км від залізничної станції Солотвино.

Громада має відносно низьку густоту заселення: на одного мешканця припадає майже 2 га площі громади. Площа громади – 57462,2 га, населення – 29521 мешканець, відстань до обласного центру (Ужгород) – 172 км, а до обласного центру сусідньої області (Івано-Франківськ) – 171 км. Проте населення розташоване нерівномірно по території громади –

майже все зосереджено у південній її частині. Більша частина території громади вкрита лісами на гірських територіях (Карпатський біосферний заповідник). Всі населені пункти громади, за винятком її адміністративного центру, мають статус гірських.

Великобичківська територіальна громада знаходиться безпосередньо на кордоні з Румунією, проте митних переходів на її території поки немає. Зараз ідуть перемовини про відновлення транспортного сполучення між Україною і Румунією в смт. Великий Бичків і с. Луг з історичними частинами цих сіл, які знаходяться на іншому березі р. Тиса і тепер є частиною Румунії.

Громада межує із такими територіальними громадами: Рахівська міська ТГ (на сході); Солотвинська селищна ТГ (на південному заході), Дубівська селищна ТГ (на заході), Усть-Чорнянська селищна ТГ (на півночі), Ясінянська селищна ТГ (на півночі).

Через Великий Бичків проходять маршрути автотранспортних засобів, що здійснюють міжрегіональне (на Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ, Чернівці тощо) та міжнародне перевезення пасажирів (на Прагу, Братиславу, Відень тощо) автошляхом Н-09 (через територіальну громаду пролягає 10,4 км цієї дороги). Протяжність місцевих автодоріг громади складає 60,9 км. Близько до Великого Бичкова знаходяться також дві залізничні станції – Солотвино (12 км) і Рахів (39 км) – із сполученням до міст Київ, Харків, Одеса, Миколаїв, Львів.

ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДИ

Великобичківська ТГ має великий природно-ресурсний потенціал (рис. 1.3).

Рисунок 1.3. Природно-ресурсний потенціал Великобичківської ТГ

Джерело: дані громади

79 % території громади вкривають високопродуктивні ліси. Тут зосереджена третина видового складу флори України, поширено майже 300 видів лікарських рослин, половина червонокнижних видів рослин і тварин Карпат. На скелях Близниць та Кузьова росте кілька десятків рослин, які в Україні ніде більше не трапляються, у тому числі едельвейс (шовкова косиця).

Ліси перебувають у державній власності і використовуються профільним державним підприємством, Карпатським біосферним заповідником для ведення господарської діяльності. Унікальні праліси та високогірні лучні системи належать до найцінніших екосистем планети і Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО

На території громади багато чистих річок, лісів, полонин, червонокнижних рослин, тварин, видів риб, лікарських рослин. Багато родовищ будівельних матеріалів та інших корисних копалин. Проте використати ці ресурси для економічного розвитку на території громади доволі складно, через природозахисні обмеження. Посилення обмежень на вирубку лісів призводить до зростання ціни на деревину. Місцеві деревообробні підприємства вимушені були закритися, оскільки не змогли платити таку високу ціну як зовнішні покупці за місцеву деревину.

Клімат є помірно континентальним з достатнім і надлишковим зволоженням, нестійкою весною, не дуже спекотним літом, теплою осінню і м'якою зимою. Середньорічна швидкість вітру у різних місцях становить 1,2 – 2,4 м/с. Середньомісячна багаторічна температура січня у горах становить – 7,80 °С, тоді як у низині тільки – 3,10 °С, а влітку 11 – 14 °С у високогір'ї і 20-21 °С на низині. В залежності від висотного місцеположення території змінюється кількість опадів. Середньорічні опади в низинній зоні становлять 600-800 мм, а в горах – 1000 – 1500 мм (у рік високої водності до 2500 мм).

ЗЕМЕЛЬНИЙ ФОНД

Структура земельного фонду Великобичківської громади яскраво демонструє переважання лісових земель у громаді (79,30 % – рис. 1.4), а землі сільськогосподарського призначення становлять лише 18,59% у загальній частці земель. Проте ці землі досить високої якості (60% чорноземи).

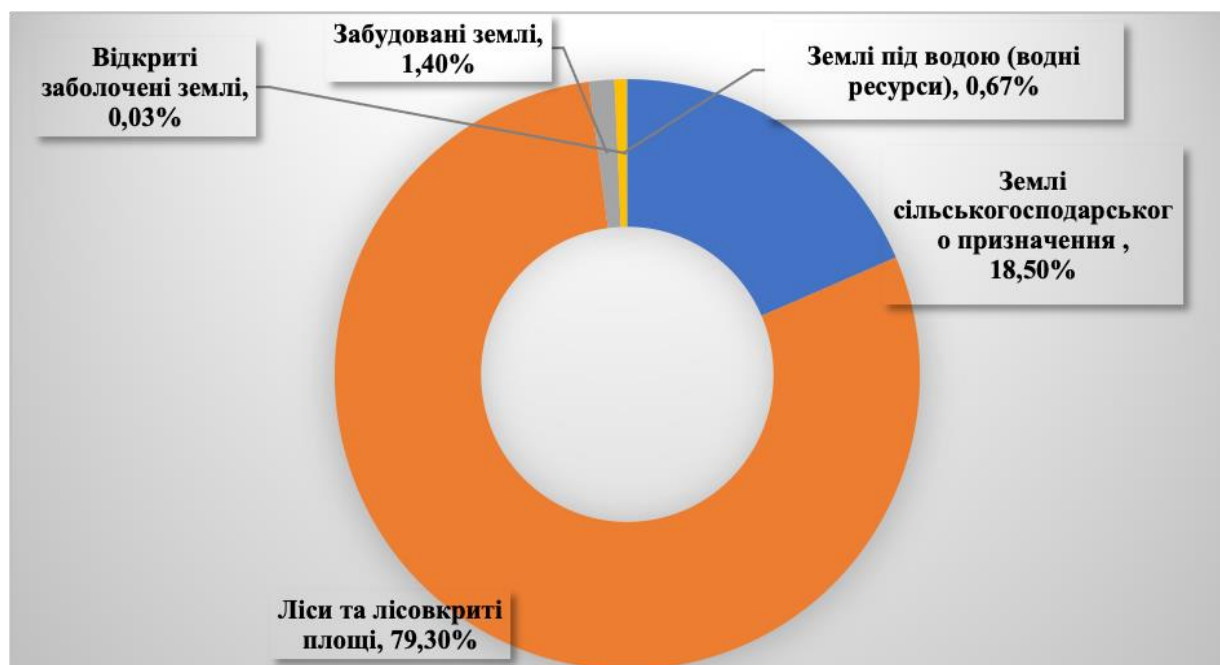

Рисунок 1.4. Структура земельного фонду Великобичківської ТГ

Джерело: дані громади

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

Привабливими для інвесторів можуть бути проекти з використання місцевих природних ресурсів, зокрема: видобутку глини та виробництво виробів з глини, добування вапняків та випалювання негашеного вапна, використання потенціалу родовищ мінеральної води.

Охорона навколишнього природного середовища і раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки суспільства і збереження природного середовища життєдіяльності населення є головними умовами стійкого економічного та соціального розвитку громади.

Великий природно-ресурсний потенціал є потенційною основою для розвитку туризму. Вже сьогодні туристів приваблюють:

- ботанічний заказник «Арніка», розташований на схід від смт Кобилецька Поляна;
- ботанічна пам'ятка природи «Секвоя» (Мамонтові дерева, вік деяких з них - 100 років);

- лісовий заказник «Діброва» площею 712 га, розташований на північ від смт Великий Бичків, на правобережжі річки Шопурки
- Полонсько-Кузійський водоспад: однокаскадний, заввишки 2 м, утворений у пригірловій частині струмка, який тече південно-західними схилами гори Полонська (1080 м.);
- гора Кобила / Кобилецький перевал. Гора висотою 1177 м над рівнем моря. Західні, південні та східні схили гори дуже круті, лише північний схил переходить у пологу перемичку, яка продовжується хребтом. З перевалу відкриваються чудові краєвиди на довколишні гори.
- гора Алецька - належить до острівних гір та не пов'язана з жодним хребтом чи гірським масивом.
- Кузійський заповідний масив - заповідна територія у складі Карпатського біосферного заповідника. У південній частині масиву розташована смуга юрських мармуроподібних вапняків, що утворили численні скелі, серед яких виділяється скеля Соколине Бердо.
- покинуті залізорудні шtolьні, які залишили по собі геологи, що в шістдесятих роках проводили тут геологорозвідувальні роботи (в пошуку золото та інші кольорові метали).
- гора Кимпа / Темпа: схили стрімкі, вкриті лісами; вершина лише місцями незаліснена.

ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Населення Великобичківської громади багатоетнічне. Чисельність населення громади у 2022р. складала 29521 осіб. Переважають українці, проте існують населені пункти з великою кількістю румун (с. Плаюць – 937 осіб) та угорців (смт. Великий Бичків, смт. Кобилецька Поляна). У Косівській Полянні компактно проживає етнічна група українців – гуцули. В смт. Кобилецька Поляна близько 15% – угорці. Школи угорської нема, проте є угорські початкові класи.

Через складний гірський рельєф територія громади відзначається низькою густиною населення на км², як і в цілому по Рахівському районі (рис. 1.5).

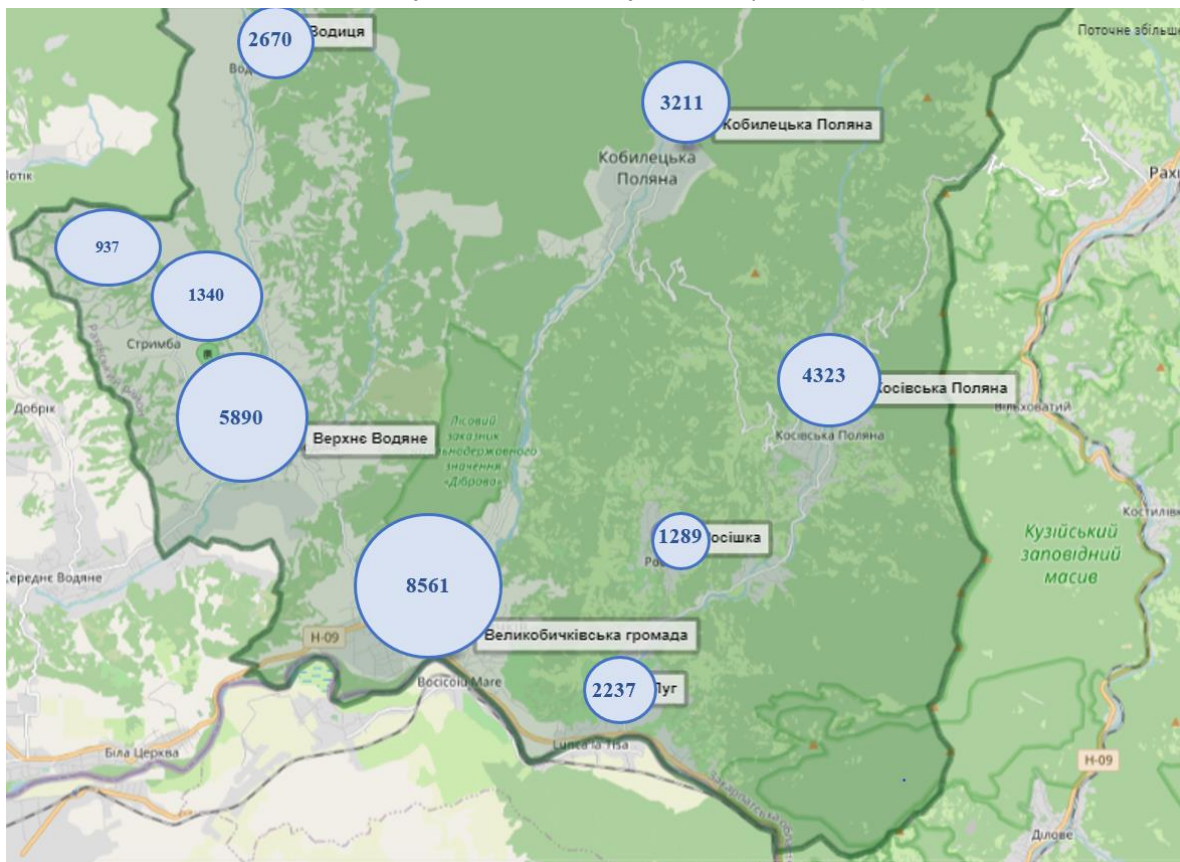

Рисунок 1.5. Чисельність мешканців в населених пунктах Великобичківської ТГ, осіб

Джерело: дані громади

Найбільша кількість мешканців проживає в адміністративному центрі – смт. Великий Бичків (8561 осіб) та с. Верхнє Водяне (5890 осіб), на 3-му місці по населенню – с. Косівська Поляна (4323). Найменший населений пункт – с. Плаюць (937 осіб).

За останні 5 років спостерігається негативні демографічні тенденції в громаді. У 2021р. народжених на 5,5% менше порівняно з народженими в 2020р., в 2022р. – на 30,4 % менше порівняно з 2021р. Народжені у 2021р. становлять лише 57,11 % від кількості померлих, народжені у 2022р. – 52,5 % від кількості померлих. Найбільший від'ємний природний рух населення відбувся у 2021 році і склав (– 193 особи).

Працевдатне населення у 2021 році становило 54,5% від загальної кількості мешканців громади, у 2022 році цей відсоток зменшився на 2 % – до 52,5% відповідно. Для порівняння відсоток працевдатного населення в Закарпатській області становить 68,16 %.

На негативний природний приріст накладається негативна тенденція з виїздом місцевих мешканців за кордон. Мала кількість привабливих робочих місць завжди була притаманна гірським районам. У зв'язку з війною, багато осіб обрало громаду, яка знаходиться у відносно безпечному регіоні, як нове місце проживання. Тому загальне сальдо міграції є позитивним. Проте, якщо колись працевдатні особи виїжджали за кордон на заробітки, то з початком війни працевдатне населення виїжджає на постійне проживання закордоном, забираючи з собою дітей та батьків.

Щодо структури зайнятості, найбільша кількість мешканців громади зайняті в освіті (29,53%), промисловості (18,17%), гуртовій і роздрібній торгівлі (15,14%) та сільському господарстві (13,63%), інші сфери займають разом 23,5%. Найменше зайнятих – в операціях з нерухомістю та фінансовій діяльності.

Середня заробітна плата за 2022р. у громаді становила 11540 грн., що практично відповідає середньому розміру з/п по Рахівському району і на 14% менше середньої з/п по Закарпатській області за цей рік. Водночас, хоча середні заробітні плати по області вищі, в Великобичківській громаді є окремі сфери, де рівень заробітної плати суттєво вигідніше суттєво вищий за аналогічний показник по регіону ("Операції з нерухомості", "Транспорт і зв'язок", "Гуртова та роздрібна торгівля та торгівля ТЗ", "Готелі та ресторани").

НАЯВНА ІНФРАСТРУКТУРА

ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА ТА ЗВ'ЯЗОК

Автомобільний транспорт – це єдиний вид пасажирських перевезень в даній громаді. Найближче залізничне сполучення знаходиться у Рахові, проте до центру громади (смт. Великий Бичків) автомобільними шляхами це займає близько 35 км. Разом з тим, завдяки вигідному територіальному місцезнаходженню на автошляху Н-09 Мукачево – Львів через смт. Великий Бичків проходять маршрути автотранспортних засобів, що здійснюють міжрегіональне (на Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ, Чернівці тощо) та міжнародне перевезення пасажирів (на Прагу, Братиславу, Відень тощо).

Послуги поштового зв'язку надаються двома операторами: ДП «Укрпошта» (у переважній більшості населених пунктів) та ТОВ «Нова пошта» (в смт. Великий Бичків, с. Косівська Поляна, с. Верхнє Водяне).

Послуги фіксованого доступу (технології – ADSL, FTTx, LAN) до мережі Інтернет надають 5 провайдерів. Водночас, громада покрита також якісним зв'язком 4G від 4-х провайдерів України: Київстар, Vodafone, Lifecell та Тримоб.

ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО

Житловий фонд громади на 99 % складається з приватних будинків. Житлово-комунальне обслуговування Великобичківської громади забезпечується двома комунальними підприємствами – КП «Великобичківське ВЖКП» та КП «Кобилецько-Полянське ВЖКП». Дані підприємства надають послуги з водопостачання та водовідведення, благоустрою та вивозу ТПВ (разом з ТОВ «Екобат Шураві»).

В громаді є проблеми з якісним водопостачанням. Для водопостачання використовують поверхневу воду з річок, проте очисні споруди, через які вода далі подається мешканцям дуже зношені, частина з них не працює. Мережеві системи водопостачання (протяжність – 4,6 км)

та водовідведення (протяжність – 2 км) також зношені і потребують капітальної реконструкції, відбуваються великі втрати води. Ліва частина житлового фонду залишається поза можливістю користування послугами централізованого водопостачання і не є каналізованою.

Водночас, з кожним роком зростає проблема зменшення обсягів поверхневих вод. Найбільше ця проблема стосується с. Верхнє Водяне, де були випадки, що для боротьби з пожежею не було можливості набрати достатні обсяги води.

Налагоджений механізм збору і утилізації на сертифікованому полігоні твердих побутових відпадків, однак поки що лише близько 20% населення охоплено договорами на вивезення ТПВ. На базі місцевого підприємства ТОВ «Екобат Шурави» впроваджується системний підхід до роздільного сортування сміття за видами: папір – скло – пластик: мережа відповідних об'єктів постійно розширюється.

СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА

Освіта

Інфраструктура закладів освіти Великобичківської територіальної громади представлена 14 закладами загальної середньої освіти та 15 закладами дошкільної освіти (табл. 1.1). Матеріально-технічна база навчальних закладів потребує суттєвого оновлення.

Таблиця 1.1. Показники діяльності дошкільних закладів освіти та закладів загальної освіти Великобичківської ТГ

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість дошкільних закладів, одиниць	15	15	15	15	15
Кількість дітей в дошкільних закладах, осіб	773	758	691	612	503
Кількість педагогічного персоналу дошкільних закладів, осіб	81	79	82	80	80
Завантаженість дошкільних закладів (дітей на 100 місць)	110%	108%	99%	87%	72%
Кількість загальноосвітніх навчальних закладів, одиниць	14	14	14	14	14
Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	4094	3979	4303	4367	4011
Кількість вчителів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	542	540	546	537	494

За окремими випадками, школи укомплектовані вчителями, спостерігається лише у деяких закладах брак вчителів точних дисциплін та іноземної мови. Одночасно багато вчителів, насамперед молодих і насамперед, перебувають за кордоном і, у разі затягування війни, можуть вже не повернутися працювати в школах.

Динаміка кількості дітей у дошкільних закладах має сталу тенденцію до зменшення (з 773 у 2018 році до 503 у 2022 році). Водночас, такої тенденції до 2022 року не спостерігалось – лише у минулому році їхня кількість суттєво зменшилась: з 4367 до 4011. Передусім, це відбулось внаслідок міграції сімей з дітьми закордон (як реакція на повномасштабну агресію РФ).

Охорона здоров'я

Інфраструктуру системи охорони здоров'я у Великобичківській громаді формують 16 закладів охорони здоров'я, а саме: 3 фельдшерсько-акушерських пунктів, 10 амбулаторій загальної практики сімейної медицини, 1 лікарня, 2 станції швидкої допомоги. Загалом первинна ланка надання медичної допомоги сама себе забезпечує, громада лише здійснює фінансування витрат на енергоносії.

Вторинна ланка у громаді представлена Великобичківською міською лікарнею, яка перебуває у власності громади. Лікарня має невелику потужність. У ній працює 19 лікарів. Лікарня може надавати послуги з гінекології, дерматовенерології, лабораторної діагностики, ортопедії,

оториноларингології, офтальмології, психологічної допомоги, реабілітації, рентгенології, стоматології, терапії, травматології, УЗ-досліджень, фізіотерапії. В лікарні працюють дитяче, загальне, пологово-гінекологічне та терапевтичне відділення. КНП "Великобичківською міською лікарнею" потребує фінансової підтримки від громади, оскільки на вийти на самоокупність поки не спроможне.

Культура

Для Великобичківської територіальної громади характерними рисами у сфері культури є етнічна різноманітність (тут проживають різні етнічні групи, зокрема угорці, румуни, словаки та українці), традиційне мистецтво (традиції продукції виробів з дерева, глини, текстилю та металу), фольклор (активно діють багато фольклорних колективів), кулінарія (різні страви з м'яса, риби та овочів, особливо популярні місцеві сири, ковбаси та гриби), релігія (місцеві мешканці толерантно ставляться до різних релігій).

На території громади функціонує 13 бібліотек. Інфраструктура закладів культурно-спортивного призначення в громаді доволі розвинута (9 будинків культури, 6 стадіонів). Усі ці об'єкти потребують ремонтів та додаткового технічного оснащення.

МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

У громаді працівниками виконавчого органу ініційовано розробку комплексного плану просторового розвитку території Великобичківської територіальної громади Рахівського району Закарпатської області. Створено топографічну основу масштабу 1:10000 в цифровому, векторному, електронному та графічному зображенні, актуалізована картографічна основа в цифровій формі для розроблення комплексного плану.

Щодо Генеральних планів населених пунктів, то на даний час їх розроблено для смт. Кобилецька Поляна у 2015 році та смт. Великий Бичків у 2017 році. Для раціонального використання земель та виправлення помилок у кадастрі проводиться інвентаризація земель. На території громади проведена інвентаризація земель у смт. Великий Бичків в межах селища.

Встановлення меж проведено в с. Росішка, с. Луг, смт. Кобилецька Поляна, смт. Великий Бичків. Технічна документація з нормативної грошової оцінки земель населеного пункту виготовлена для с. Луг, смт. Великий Бичків, смт. Кобилецька Поляна.

Актуальність рішень містобудівної документації по громаді в цілому складає 22,9% – показник критично низький, враховуючи унікальність просторової ситуації в громаді

Найбільшим землекористувачем громади є ДП «Великобичківське ЛМГ» в користуванні якого знаходиться 76 % земель. Під час проведення лісовпорядкування-таксації було виявлено понад 300 земельних ділянок, з межами яких не згідні в ДП «Великобичківське ЛМГ» в тому числі і пасовища, які позаростали деревами і чагарниками.

Спираючись на матеріали та пропозиції Схеми планування території району і території Закарпатської області, можна виділити ряд просторових особливостей Великобичківської ТГ, що є перевагами з точки зору перспектив розвитку і повинні бути враховані при розробленні Комплексних планів просторового розвитку і Генеральних планів населених пунктів:

– у порівнянні з іншими громадами регіону територія Великобичківської громади відноситься до територій з найвищим рівнем лісистості (79,3% території). Це одночасно загострює проблему дефіциту вільних земельних ресурсів для житлового будівництва та інвестування, слабкий (ускладнений) розвиток інфраструктури всіх видів, неналежні рівень і якість надання медичних послуг у віддалених селах територіальної громади;

– найвищий показник природно-ресурсного потенціалу в області мають Рахівський та Тячівський райони. Він формується за рахунок наявності в цих районах значних мінеральних ресурсів;

– зосереджені на території громади унікальні природні системи Карпатського біосферного заповідника, території та об'єкти природно-заповідного фонду, що включені до національної екологічної мережі і належать до найцінніших екосистем планети і Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО важливі для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття забезпечення формування єдиної територіальної системи природоохоронних

територій і додержання режиму збереження біорізноманіття Карпат, охорони природних комплексів та ведення моніторингу за станом природи;

– близькість до кордону території громади, до основних транспортних магістрадей, порівняно з іншими громадами, що в поєднанні з географічним положенням створює шанси й перспективи використання транзитно-транспортних функцій, цілеспрямоване удосконалення транскордонних комунікаційних коридорів з формуванням мережі маршрутів та розвитку зеленого туризму, санаторного туризму, міжнародного туризму;

– наявні на території громади природно-ресурсний потенціал, насамперед будівельної сировини, високий лісоресурсний потенціал створюють передумови формування просторової й галузевої структур господарювання, визначення пріоритетних напрямів розвитку громади.

ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ РЕГІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років, прийнята Рішенням обласної ради від 20.12.2019 року №1630 (зі змінами, внесеними рішенням обласної ради від 01.10.2020 року № 1840) визначає такі стратегічні цілі розвитку: збереження й розвиток людського та соціального капіталу; прискорення досягнення конкурентоспроможності та інноваційності регіональної економіки; побудова локальних економік знань та смарт-спеціалізація; забезпечення охорони довкілля, екологічно збалансованого і раціонального природокористування та просторової гармонії; забезпечення сталого розвитку сільських та гірських територій в умовах системних реформ. До етапу опрацювання Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади, планування місцевого розвитку узгоджується з Регіональною стратегією розвитку Закарпатської області на рівні щорічних Програм соціально-економічного та культурного розвитку громади.

СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ ТА РОЗВИТОК ГОЛОВНИХ СЕКТОРІВ

Історично, одними із формоутворюючих економічну базу Рахівського району були лісова, деревообробна, целюлозно-паперова, лісохімія, промисловість будівельних матеріалів, легка та харчова промисловості. Щодо Великобичківської територіальної громади, її економічний розвиток забезпечувався передусім завдяки діяльності підприємств деревообробної промисловості. Навіть в умовах сьогодення, коли змінюються умови господарювання для підприємств, зайнятих у цій галузі, такий стан справ залишається незмінним.

Станом на сьогодні, на території Великобичківської громади функціонують 767 суб'єктів малого та середнього підприємництва:

– 153 юридичних, із них 66 є активно діючими;

– 614 фізичних осіб-підприємців із них 280 є активно діючими, інші господарюючі суб'єкти призупинили діяльність (основна причина: воєнний стан, карантинні обмеження).

У промисловості найбільшу питому вагу займають підприємства переробної галузі – деревообробне виробництво, виробництво хлібобулочних виробів.

У галузевій структурі сільського господарства переважає тваринництво і бджільництво, практично відсутнє рільництво, як економічно не вигідне на даний час на даній території. Також, до економічної спеціалізації громади (в частині місцевого сільськогосподарського сектору) слід віднести:

– ведення бджолярства. На 17-ти пасіках Великобичківської громади утримується 1165 вуликів. При середній продуктивності вулика 40-60 кг меду у рік, загальна річна потужність пасік громади: 47 тонн до 70 тонн. Бджолярі продають свою продукцію постійним замовникам, на базарах, ярмарках. Після роєння сімей на деяких з пасік практикується продаж нових бджолосімей.;

– ведення вівчарства. У громаді офіційно налічується 16 стад овець із загальним поголів'ям у 4560 овець. Переважає грубововняна порода овець. Молочна продукція (будзь, вурда, бринзя) реалізується переважно на ринках, друзям, знайомим. Бараняче м'ясо користується попитом, адже його вживає у їжу весь світ, на відміну від свинини. Вовну із овець вивозять і продають у інші регіони, де миють, вичісують і формують ланцюг доданої вартості за межами територіальної громади.

– переробка фруктів та ягід. На території громади наявні розпайовані сади із сливами та яблуками. Загальна площа садів громади 946 га. Сади закладені у місцях, що забезпечують визрівання та високу врожайність фруктів. На полонинах громади ростуть чорниці, які наразі заготовляються і вивозяться для переробки за межі області.

На території громади функціонує 157 закладів торгівлі, 4 АЗС, 6 СТО, 20 аптек та 26 закладів громадського харчування.

Велике різноманіття природних ресурсів і вигідне місце розташування створюють міцну основу для розвитку туризму. Відповідно у громаді розвиваються і заклади розміщення.

Щодо структури місцевої економіки загалом, на підставі вкладу господарюючих суб'єктів до місцевого бюджету із попереднім віднесенням їх до того чи іншого виду економічної діяльності сформована у графічній інтерпретації вона має такий вигляд, як на рисунку 6.

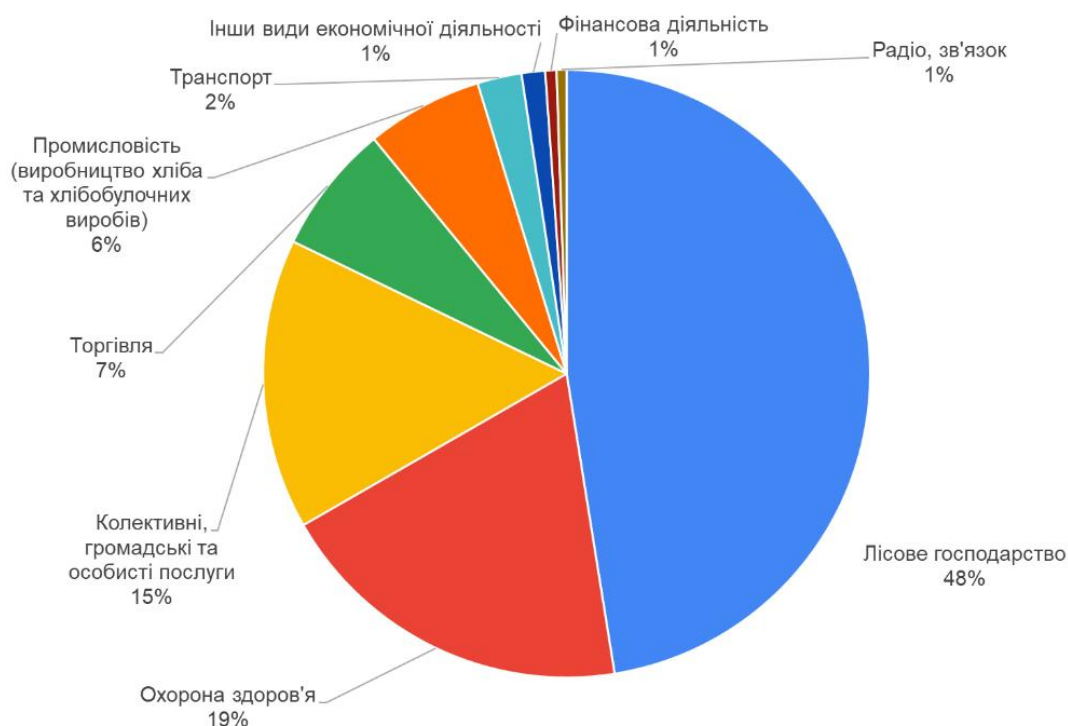

Рисунок 1.6. Структура економіки Великобичківської селищної ТГ за критерієм вагомості наповнення відповідними суб'єктами господарювання місцевого бюджету

Основними для формування місцевого економічного потенціалу залишається лісове господарство (48%), важливу роль також відіграють заклади охорони здоров'я (19,5%), колективних, громадських та особистих послуг (15%), підприємства сфери торгівлі та харчової промисловості (7% та 6% відповідно). Провівши співставлення з історичним екскурсом, про який йшла мова вище у розділі, можемо засвідчити, що, попри структурні зміни, «традиційні» для Вилікого Бичкова та сіл громади види економічної діяльності не втрачають своєї ваги.

Найбільші роботодавці в громаді – це підприємства в різних галузях – подані в Таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Найбільші роботодавці у Великобичківській ТГ у 2023 р.

	Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників, осіб
1.	Відділ освіти, культури, молоді та спорту Великобичківської селищної ради	Надання освітніх послуг	975

2	Філія «Великобичківське лісомисливське господарство» ДСГП «Ліси України»	Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві; мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг та інше	99
3	ТОВ «ВГСМ»	Виробництво меблів для офісів і підприємств торгівлі	296
4	ТОВ «Гама ВБ»	Виробництво хлібобулочних виробів	60
5	ТОВ «АТБ-Маркет»	Роздрібна торгівля	н/д

Джерело: дані громади

Серед місцевих підприємств, які постачають власну продукцію закордон, можна назвати лише ТОВ «ВГСМ», яке зайняте у сфері виробництва меблів. Це є свідченням не достатньо розвинутого експортного потенціалу місцевої економіки. З одного боку, орієнтація на внутрішнього споживача (той, який знаходиться в середині країни) нівелює цей недолік, водночас для громади, яка знаходиться на адміністративному кордоні із країнами ЄС, з потенціалом для відновлення митних переходів, є свідченням невикористаного місцевого господарського потенціалу загалом.

В цьому контексті покажемо те, що обсяг прямих іноземних інвестицій у місцеву економіку складає лише – 459 тис. євро (країни походження: Румунія і Угорщина). Таким чином, на одну особу припадає прямих іноземних інвестицій – 15,548 євро.

ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Доходи селищного бюджету у 2022 році склали в сумі 256,6 млн. гривень, в тому числі доходи загального фонду бюджету – 252,2 млн. гривень, доходи спеціального фонду бюджету – 4,369 млн. гривень.

Доходи

Податок на доходи фізичних осіб є найбільшим джерелом надходжень бюджету і становить 67,17% без урахування офіційних трансфертів. Високу частку у структурі доходів займає також: 10,8% – єдиний податок, 13,9% – податок на майно, 6,8% – рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, 4,8% – акциз (рис. 1.7).

Найбільшими платниками податків в на території громади є промислові підприємства: ДП «Великобичківське ЛМГ», ТзОВ «ВГСМ», ТОВ «Гама ВБ», ТОВ «ПРОДФРЕШ», ПП «Славута», ПП «Мегора»; фермерські господарства: ФОП Саган В.І., СФГ «Таурус», СФГ «Гексада», ФГ «Малобичківське», СФГ «Банський». Найбільшими платниками акцизного збору є ТОВ «АТБ-Маркет», ТОВ «Белівер», ТОВ «Вест Ойл Трейдінг».

Видатки

Видатки бюджету громади у 2022 році склали 241,3 млн грн. У структурі видатків найбільшу частку займають видатки на освіту - 79%, які не в повній мірі покриваються за рахунок освітньої субвенції в державного бюджету і громада змушена покривати різницю за рахунок власних ресурсів. Другими за величиною є видатки на управління і утримання самого органу місцевого самоврядування (9%), видатки на комунальне господарство (4%) (рис. 1.8).

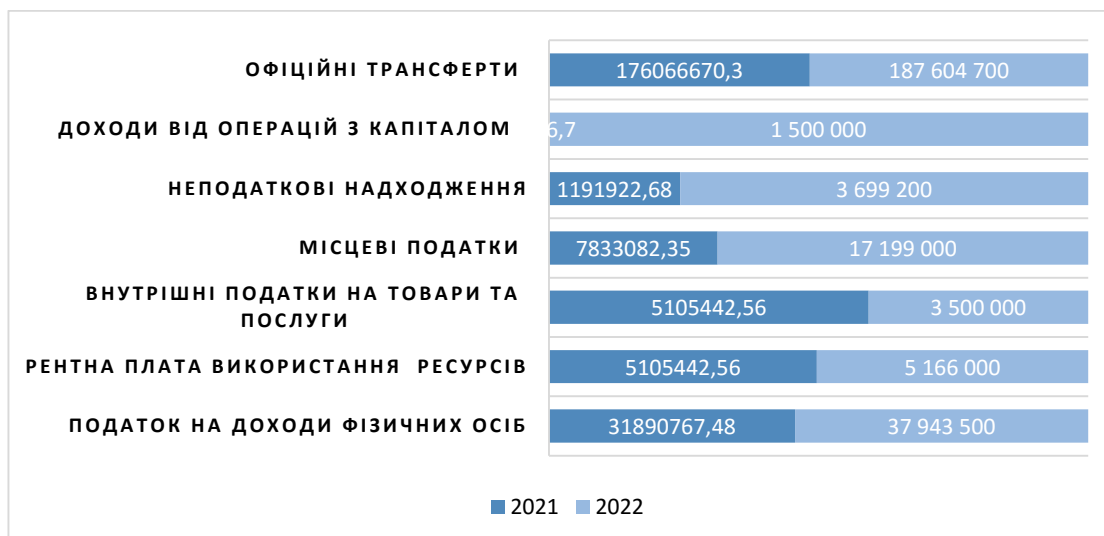

Рисунок 1.7. Динаміка доходів бюджету Великобичківської територіальної громади у 2021-2022 рр.

*Джерело: <https://bychkivrada.gov.ua/documents/40869-pro-selishhni-biudzet-velikobickivskoyi-selishhnoyi-radi-na-2022-rik>

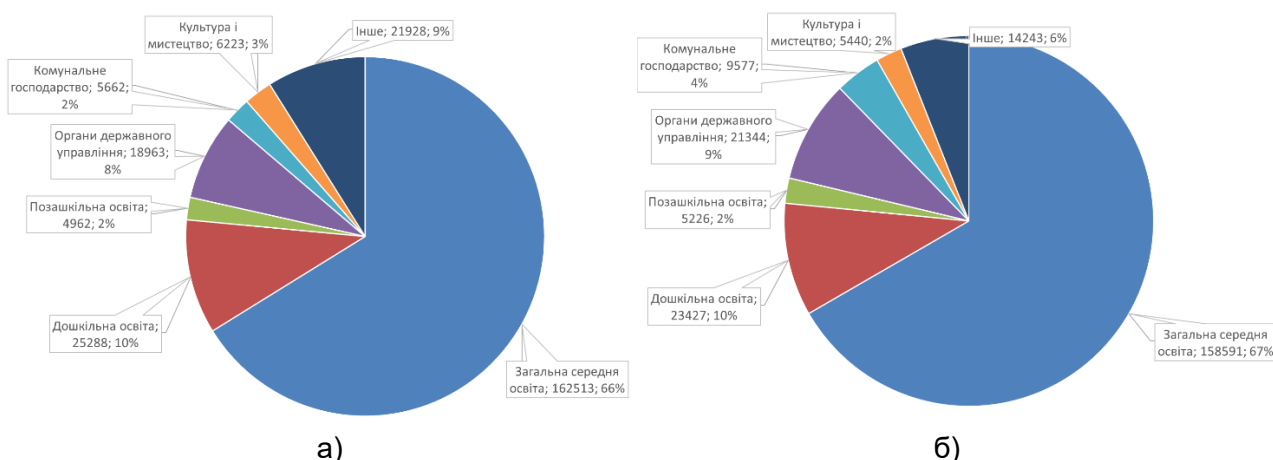

Рисунок 1.8. Структура видатків бюджету Великобичківської територіальної громади у 2021 (а) та 2022 (б) роках

Джерело: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/>

Попри складну ситуацію в країні і дію воєнного стану, зниження рівня макроекономічної стабільності в країні в цілому, громаді вдалось перебудувати власну життєдіяльність, в тому числі зберегти на порівняному рівні покриття видатків за основними сферами власної відповідальності. При цьому, як показують візуалізовані дані, на критично високому рівні залишаються видатки на утримання комунальних закладів освіти. Більше того, їхня вагомість у 2022 році у порівнянні з попереднім бюджетним періодом навіть дещо зростає.

Міжбюджетні трансферти

Бюджет громади є дотаційним – базова дотація в ньому протягом аналізованого періоду складала понад 45 млн грн. Загалом, у 2021 році міжбюджетні трансферти з інших бюджетів до бюджету Великобичківської територіальної громади становили 88 770,8 тис. грн., (74,12% від загального обсягу надходжень) з яких:

- 45 305,7 тис. грн. – базова дотація;
- 43 509 00,00 грн – дотація на утримання закладів охорони здоров'я;
- 12 892,7 тис. грн. – освітня субвенція.

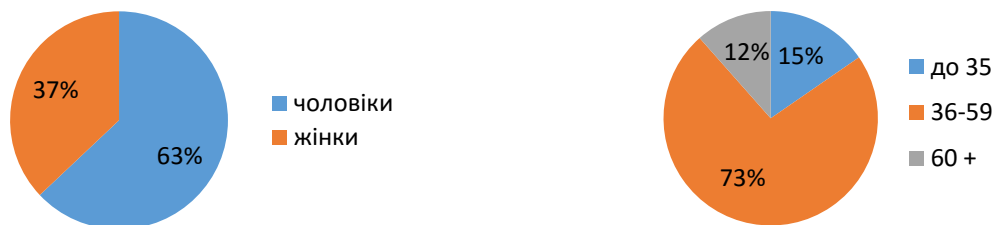
У 2022 році обсяг міжбюджетних трансфертів значно збільшено і становив 187 604,7 тис. грн., у тому числі:

- 48 089 700 – базова дотація;
135 957,6 тис. грн. – освітня субвенція.

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ГРОМАДОЮ

Великобичківська селищна рада представлена 26 депутатами та селищним головою. Партийна приналежність депутатів: ПП «Рідне Закарпаття» – 8 депутатів (30,8%) ; ПП «Слуга народу» – 4 депутати (15,4%); ПП «Європейська солідарність» – 4 депутати (15,4%); ПП «Об'єднання Самопоміч» – 3 депутати (11,5%); ПП «Європейська партія України» – 5 депутатів (19,2%); позафракційні – 2 депутати (7,7%). У її складі утворено 5 постійних депутатських комісій: з питань фінансів, бюджету, планування, соціально-економічного розвитку, інвестицій та міжнародного співробітництва; з питань прав людини, законності, депутатської діяльності, етики, регламенту та регуляторної політики; з питань земельних відносин, природокористування, планування територій, будівництва, архітектури та екології; з питань комунальної власності, житло-комунального господарства, благоустрою, енергозбереження та транспорту; з питань охорони здоров'я, соціальної політики, освіти, культури та спорту.

Гендерна і вікова структури депутатського складу Великобичківської селищної ради представлені на рисунку 1.9.

а) Гендерна структура депутатів Великобичківської ТГ

б) Вікова структура депутатів Великобичківської ТГ

Рисунок 1.9. Гендерна та вікова структури депутатського корпусу Великобичківської ТГ

Джерело: дані громади

На рисунку 1.10 представлено структуру депутатського корпусу за місцем проживання депутатів Великобичківської ТГ.

Найбільше депутатів Великобичківської ТГ проживає у смт. Великий Бичків (54%), 23% депутатів проживає у с. Верхнє Водяне, 8% у с. Луг. У Великобичківській селищній раді восьмого скликання представлені всі населені пункти, крім населених пунктів Плаюць і Водиця.

До складу виконавчого комітету входить 29 осіб, у тому числі селищний голова, секретар селищної ради, 3 заступники селищного голови, керуючий справами виконавчого комітету, 6 старост населених пунктів, представники підприємницького сектору, закладів соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я, громадські активісти.

Апарат селищної ради та її структурні підрозділи складається з двадцяти семи структурних одиниць. Штатна чисельність ставок – 109 штат. од.

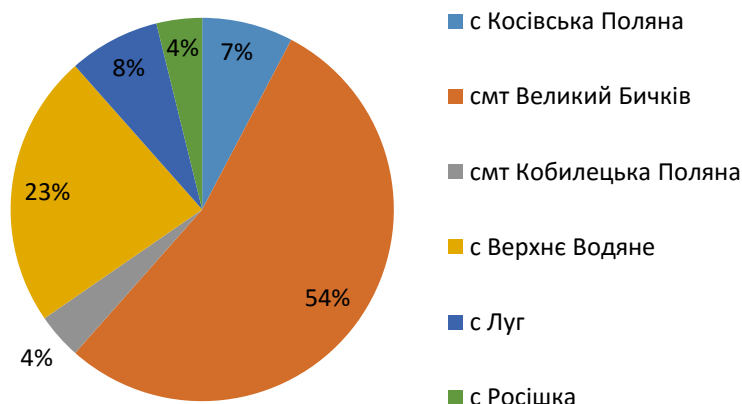

Рисунок 1.10. Структура депутатського корпусу Великобичківської ТГ за місцем проживання

На місцях обрано 6 старост, що виконують низку базових адміністративних функцій та представляють інтереси населення округу. Старости уповноважені вчиняти нотаріальні дії, передбачені п. 1-5 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про нотаріат».

ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

У лютому 2023 року в громаді утворилася громадська організація «Палітра митців». До неї увійшли місцеві художники, різьбярі, вишивальниці, ткалі, миловари, представники декоративно-ужиткового мистецтва, розпису медяника. Метою ГО є збереження культурних традицій, народних ремесел, реалізація талантів, популяризація місцевих промислів.

У Великобичківській громаді активна молодь, успішно працює Молодіжна рада при селищній раді, функціонує осередок організації «Пласт»

Здійснює свою діяльність ГО «Екосфера», яка проводить різноманітні заходи з формування екологічної свідомості та екологічних цінностей.

Крім зазначених вище, на території громади здійснюють свою діяльність ще такі громадські організації:

- ГО «Гомор»;
- ГО «Солідарність Є»;
- ГО «Вест Ендуро Клуб»;
- ГО "Спортивний Клуб імені Івана Яремчука";
- ГО «Футбольно-спортивний клуб «Ялинка».

Громада характеризується досить високим ступенем самоорганізації, бере участь в різних програмах та ініціативах культурного, освітнього, економічного спрямування (майстер-класи з писанкарства та розвитку народних промислів, виставках, концертах, навчальних тренінгах, грантових програмах, волонтерських ініціативах, тощо). Одними із таких програм/проектів, окрім іншого, є проект USAID «ГОВЕРЛА».

РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження громадської думки проводилось в рамках опрацювання Стратегії розвитку Великобичківської громади. У контексті оцінювання актуального стану справ важливим є питання, в якому пропонується вибрати одне із запропонованих тверджень, що у найбільш повній мірі відповідає суб'єктивному сприйняттю узагальненої характеристики громади (рис. 1.11).

Рисунок 1.11. Характеристика Великобичківської ТГ очима мешканців

Як бачимо, із результатів оцінювання випливає, що відносна більшість мешканців (понад 43% - це сума першої та другої варіантів відповідей) позитивно оцінює громаду як місце свого постійного проживання. Разом із варіантом відповіді, який висвітлює стримано позитивну сентиментальну прив'язаність до «малої батьківщини» (3 варіант відповіді), позитивне ставлення до Великобичківської ТГ декларує більше половини опитаних. На фоні оціночних суджень, які слід трактувати як такі, що мають від'ємні конотації (5-7 варіанти відповідей – 13,7%), такий стан справ слід трактувати як доволі вагомий позитивний факт. Водночас, високий відсоток пасивно налаштованого населення (варіант відповіді «Громада, в якій я просто живу» - понад третина опитаних) вказує на невикористані можливості щодо підвищення громадської активності.

Логічним продовженням аналізу оціночних суджень громади як місця проживання є аналіз готовності її мешканців як до міграції до великого міста, іншої територіальної громади в межах країни, так і виїзду закордон (рис. 1.12).

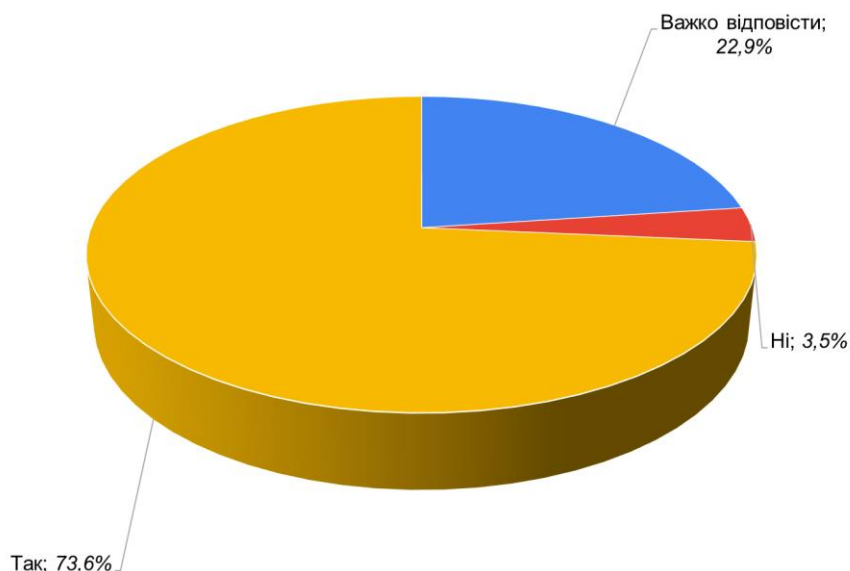

Рисунок 1.12. Відповідь на питання «Чи плануєте залишитись тут жити?»

Аналіз відповідей на подане вище питання вказує на те, що місцеві мешканці у своєму загалі пов'язують своє майбутнє з громадою та не планують переїзду навіть у довгостроковій

перспективі – лише 3,5% (тобто в межах статистичної похибки) планують переїзд, дещо більше від п'ятої частини опитаних обрали варіант «Важко відповісти».

Окремим об'єктом оцінювання з боку респондентів стали попередньо визначені складові її соціально-економічного профілю Великобичківської територіальної громади, важливі з точки зору забезпечення її поточної життєдіяльності та перспектив розвитку.

Рисунок 1.13. Суб'єктивна оцінка рівня нинішнього стану окремих сфер життєдіяльності громади

Спільним знаменником для вказаних оцінок є те, що сфери життєдіяльності, які отримали найбільш позитивну оцінку – це сфери, пов'язані із наданням освітніх послуг – як шкільної, так і дошкільної освіти.

Аналіз результатів пріоритетизації сфер життєдіяльності Великобичківської громади вказує на те, що основні (серед зазначених) бар'єри для місцевого розвитку містяться в економічній площині: безробіття (57,8), недостатня громадська ініціативність та активність мешканців (40,1%) і відсутність зовнішніх інвестицій (36%). Натомість екологічні проблеми (6,8), на цьому фоні відсуваються на задній план. Хоча частина із цих проблем – засміченість довкілля – усвідомлюється місцевим населенням: 17,7% опитаних вказали її як одну із пріоритетних.

Як вказувалось вище гострим є усвідомлення респондентами низького рівня громадської активності мешканців як бар'єру. Сюди також відноситься відсутність можливостей для самореалізації. До певної міри ці бар'єри місцевого розвитку є, по перше, взаємопов'язаними та, по друге, вказують на потребу підвищення рівня соціального капіталу в громаді – рішення, яке може стати складовою частиною загального підходу до підвищення задоволеності мешканців з факту проживання у Великобичківській ТГ.

ВИСНОВКИ:

- Великобичківська територіальна громада розташована в Закарпатській області України і має багату культурно-історичну спадщину, різноманітний етнічний склад, давню історію промислового виробництва та сільського господарства;
- громада займає значну територію, проте яка у більшості незаселена, зайнята гористою місцевістю та лісами) – це Карпатський біосферний заповідник, що є природоохоронною зоною, заповідником міжнародного значення. Ця територія потенційно може бути привабливою для туристів;
- географічне положення Великобичківської громади по відношенню до основних транспортних комунікацій описується двома характеристиками: з одного боку, найближче

залізничне сполучення знаходиться у на відстані 35 км адмінцентру (м. Рахів), натомість завдяки місцезнаходженню на автошляху Н-09 Мукачево – Львів через смт. Великий Бичків проходять міжрегіональні та міжнародні автосполучення;

- місцева демографічна ситуація позитивно вирізняється на загальнонаціональному фоні за рахунок переважання осіб молодшого за працездатний вік на віковою стратою «65+». Водночас, виклики сьогодення (виїзд молоді закордон, в тому числі як реакція на повномасштабну військову агресію, що триває) ставлять під загрозу збереження/покращення стану справ у цій сфері;

- позитивною якісною характеристикою місцевого населення є його активна громадська позиція: на території Великобичківської ТГ діє цілий ряд неурядових організацій, сама громада приймає участь у багатьох національних і міжнародних програмах та має досвід залучення грантових коштів для власного розвитку.

- соціальна інфраструктура в громаді (заклади освіти, культури, спорту, охорони здоров'я) є доволі диверсифікованою та густою, забезпечуючи тим самим максимальну близькість послуг до мешканця. Натомість, більшість цих закладів потребують санітарного або капітального ремонту, переобладнання;

- основу місцевої економічної бази Великобичківської територіальної громади складають історично «традиційні» для неї галузі економіки, такі як лісове господарство, тваринництво і бджільництво. Еволюційним чином поступово формується окремий сектор місцевої економіки – дозвілля і рекреація, які мають потенціал перерости у галузі, орієнтовані в тому числі на зовнішнього по відношенню до територіальної громади споживача: поступово розвивається відповідна інфраструктура, зростає (поки що невеликими темпами) кількість господарюючих, зайнятих у відповідних/дотичних напрямках;

- актуальне фінансово-ресурсне забезпечення є одним із найгостріших питань для Великобичківської ТГ. Низька фінансова самодостатність обмежує її можливості у вирішенні місцевих проблем. Ситуацію загострює і криза в деревообробній галузі, викликана дефіцитом базового ресурсі (критичною для місцевих підприємств), зменшення купівельної спроможності населення, що в свою чергу негативно відобразиться на надходженнях до бюджету громади

Розділ 2. SWOT-АНАЛІЗ

Одним із важливих методів аналізу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища територіальної громади є аналіз SWOT, аббревіатура якого сформована від заголовних літер назв груп цих факторів – Strengths (Сильні сторони), Weaknesses (Слабкі сторони), Opportunities (Можливості), Threats (Загрози.). Цей евристичний метод аналізу дозволяє виявити внутрішні характеристики громади, які, з огляду на довгострокову перспективу, стратегічне бачення та обрані пріоритети розвитку, можна розглядати як її конкурентні переваги або ж як недоліки; враховуючи відкритий характер системи, якою також є і будь-яка територіальна громада, для повноти картини необхідним є виокремлення шансів, які формують сприятливе підґрунтя для її розвитку, та загроз, котрі де-факто цей розвиток стримують.

Визначення найбільш вагомих факторів середовища Великобичківської територіальної громади здійснювалось за трьома напрямками, які дозволяють в повній комплексно оцінити стан і перспективи її зрівноваженого розвитку - економічним, соціальним та екологічним. Окремому оцінюванню підлягали також чинники, класифіковані як складові адміністративного середовища – середовища, що формує інституційну спроможність громади. Результати аналізу подано в табличній формі.

Таблиця 2.1. SWOT-аналіз Великобичківської територіальної громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність багатих лісових ресурсів на передгірських і гірських територіях та традицій лісогосподарювання і деревообробки; 2. Досвід прикордонного і транскордонного ділового та гуманітарного співробітництва (проекти у сферах охорони здоров'я, екології освіти тощо); 3. Мультикультурний склад мешканців громади, який формує місцевий колорит 4. Наявність гірських ландшафтно-рекреаційних ресурсів, заповідних територій, джерел мінеральних вод, сприятливий клімат для рекреації й оздоровлення; 5. Багаторічні традиції збереження і розвитку гуцульської культури та духовності, (об'єкти історико-культурної спадщини, музично-пісенної і танцювальної творчості); 6. Наявність високого природного ресурсного потенціалу відновних джерел енергії на території громади для розширеного генерування електричної енергії. 7. Вигідне географічне розташування (близькість до кордону з Румунією і на автошляху державного значення Мукачєво-Рогатин) 8. Збереження на місцевому рівні вторинної ланки медичної допомоги – діюча Великобичківська міська лікарня 9. Позитивна вікова структура населення – висока частка осіб у віці, молодшому за працездатний 10. Високий рівень самоорганізації та 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неналежна якість доріг внутрішнього сполучення (в багатьох віддалених від центру селах громади); 2. Критично високий відсоток земель державного лісового фонду на території громади, (на їх розвиток територіальна громада і селищна рада не мають впливу) 3. Неналежний стан окремих будівель соціальної інфраструктури (в більшості сіл громади); 4. Відсутність системи внутрішнього транспортного сполучення громадським транспортом між селами і центром громади; 5. Наявність сталих тенденцій від'ємного природного приросту населення; (високий рівень трудової міграції); 6. Недостатність вільних і придатних для житлового будівництва та інвестування в економічний розвиток земельних ділянок; 7. Слабкий розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури; 8. Неналежні рівень і якість надання медичних послуг у віддалених селах територіальної громади; 9. Відсутність системи та інституцій підтримки підприємництва і фермерства 10. Відносно високий рівень безробіття при одночасному браку кваліфікованих кадрів (структурне безробіття); 11. Невисокий рівень покриття сіл громади мережею вуличного освітлення; 12. Відсутність водоочисних і протиаварійних систем (споруд) в населених пунктів громади.

громадської активності мешканців	
Можливості	Загрози
<p>1. Відновлення діяльності двох митних переходів з Румунією (в с. Луг та смт Великий Бичків)</p> <p>2. Розширення можливостей зовнішнього фінансування проєктів місцевого розвитку завдяки програмам міжнародного транскордонного співробітництва та розширення доступу до структурних фондів ЄС;</p> <p>3. Додаткове фінансове забезпечення розвитку гірських територій;</p> <p>4. Зростання популярності внутрішнього сільського і зеленого туризму в Карпатах;</p> <p>5. Зростання доступності енергозберігаючих технологій з метою скорочення енергоспоживання, у тому числі із застосуванням альтернативних джерел, зокрема біомаси, вторинної сировини, відходів, енергії природних явищ тощо;</p> <p>6. Активізація процесів євроінтеграції України з подальшим зміцненням соціально-економічних зв'язків прикордонних територій з сусідніми регіонами країн ЄС</p> <p>7. Підвищення інтересу та посилені попит на ринку до виробів з деревини, що впливає на сталий розвиток переробної промисловості та суміжних галузей</p> <p>8. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб – покращення місцевого демографічного потенціалу</p> <p>9. Розвиток сільськогосподарської кооперації у традиційних для громади галузях сільського господарства</p>	<p>1. Затяжна військова агресія росії проти України та продовження дії воєнного стану на території України;</p> <p>2. Тенденція до концентрації публічних фінансів на державному рівні;</p> <p>3. Глобальні кліматичні зміни, що можуть спричинити негативний вплив на природні екосистеми і комфортність життя у громаді (зниження ґрунтових вод, потепління клімату);</p> <p>4. Вимивання працездатного населення і скорочення людського ресурсу громади внаслідок посилення закордонної трудової міграції</p> <p>5. Зменшення уваги з боку держави та міжнародних грантодавців до «тилових» територій після перемоги і визволення окупованих територій України</p> <p>6. Загроза повеней (річки Шопурка, Апшиця, Косовська та їх притоки)</p> <p>7. Зростання цін на енергоносії</p> <p>8. Зменшення рівня купівельної спроможності населення, зростання кількості осіб, які проживають за межею бідності</p> <p>9. Збільшення диспропорцій між обсягом відповідальності місцевого самоврядування та його фінансовим забезпеченням</p> <p>10. Діючі обмеження щодо планової вирубки лісу, яка обмежує розвиток місцевої деревообробної галузі</p>

Матриці порівняльного аналізу зв'язків між чинниками внутрішнього та зовнішнього середовища слугують для ідентифікації тих чинників, які у стратегічному вимірі є визначальними для сталого розвитку Великобичківської територіальної громади. Візуалізація цих зв'язків передбачає два їх типи – тісний/сильний взаємозв'язок (відображається суцільною лінією) та в'ялий/слабкий (відображається пунктирною лінією).

Попарне порівняння взаємозв'язків між сильними та слабкими сторонами громади (внутрішнє середовище) з одного боку та можливостями і загрозами (зовнішнє середовище) з іншого дає змогу сформулювати чотири типи матриць, аналітична цінність яких полягає у можливості аналізу цих білатеральних сполучень:

«Порівняльні переваги»

За допомогою матриць зв'язків сильними сторонами та можливостями, ідентифікуються найбільш перспективні характеристики громади, які найбільш дієвим чином абсорбують вплив зовнішніх факторів і, як наслідок, мають потенціал стати драйвером соціально-економічному розвитку громади (рисунок 2.1);

«Ризики»

Ця матриця висвітлює накладання загроз зовнішнього середовища на слабкі сторони територіальної громади. Таким чином, в контексті посилення впливу ймовірності реалізації негативного сценарію розвитку, виявляються найбільш ймовірні ризики для її майбутнього (рисунок 2.2);

«Виклики»

Матриця взаємних сполучень у цьому випадку будується між слабкими сторонами та можливостями зовнішнього середовища - можливостями, які дозволяють зменшити вразливість територіальної громади та подолати негативні тенденції (тренди), які в ній відбуваються (рисунок 2.3);

«Протидія»

Взаємозв'язки сильних сторін та загроз дозволяє визначити ті переваги, якими диспонує територіальна громада, що дозволять нівелювати/зменшити вплив загроз, які потенційно виникатимуть (рисунок 2.4).

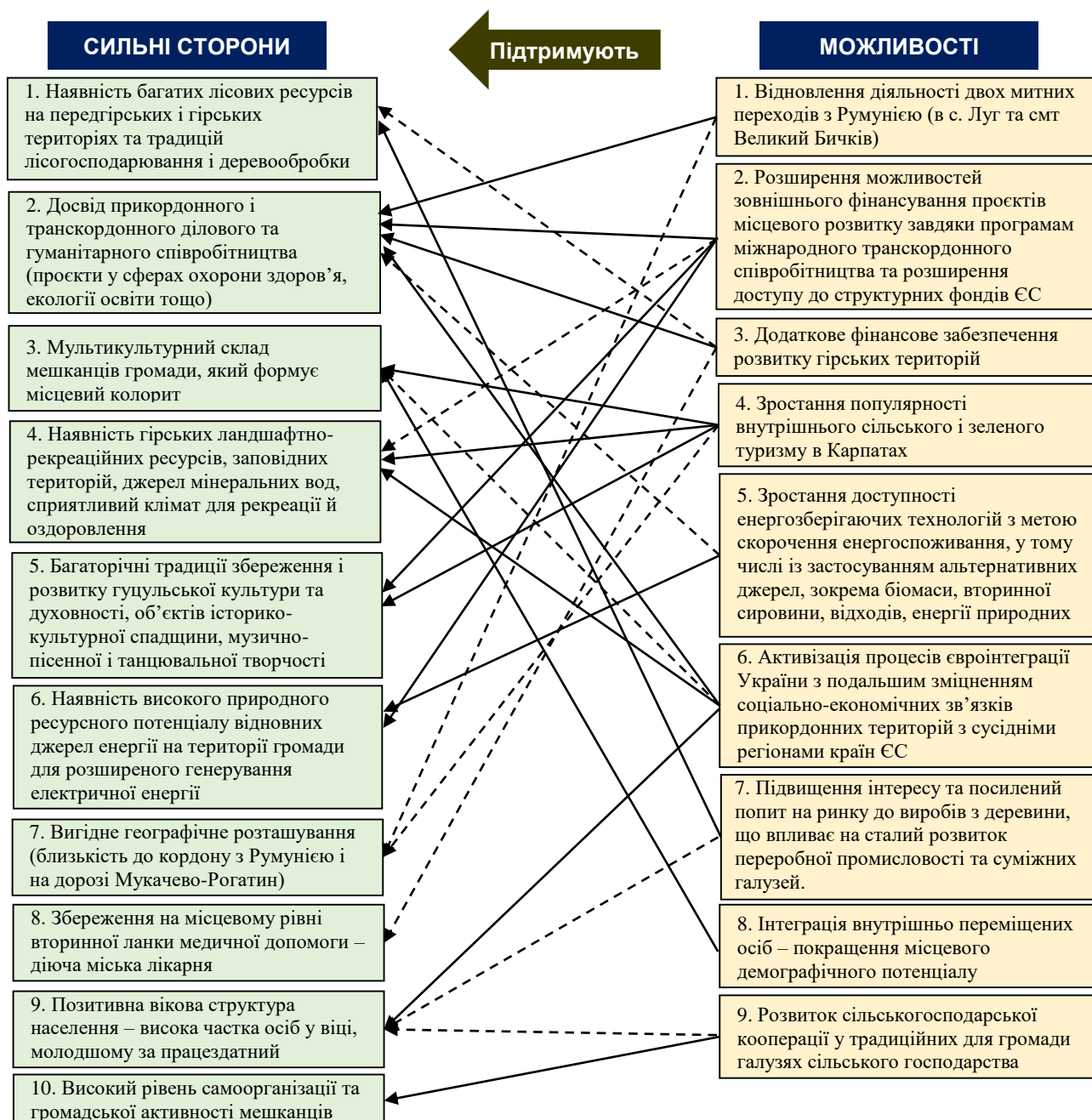

Рисунок 2.1. Порівняльний аналіз зв'язків сильних сторін Великобичківської ТГ та можливостей її зовнішнього середовища (матриця «Порівняльні переваги»)

ВИСНОВКИ:

→ Розширення можливостей зовнішнього фінансування проєктів місцевого розвитку завдяки програмам міжнародного транскордонного співробітництва та розширення доступу до структурних фондів ЄС сприятимуть підвищенню рівня досвіду прикордонного і

транскордонного ділового та гуманітарного співробітництва. Це може стосуватися співфінансування проєктів, які покращують екологічну складову сталого розвитку громади (наприклад, побудова локальних очисних споруд, сортувальної лінії твердих побутових відходів тощо), розвиток та популяризація її туристичного потенціалу, що базується на збережених автентичних традиціях, активізація місцевого підприємництва та сільськогосподарської кооперації тощо.

→ Підвищення інтересу та посилення попиту на ринку до виробів з деревини, в тому числі у післявоєнний період, сприятиме розвитку місцевого підприємницьких ініціатив у сфері деревообробки, виробництва меблів та інших виробів з деревини. Володіючи значним досвідом у цій галузі, частково зберігаючи потенціал фахівців відповідної професії на місцевому ринку праці, цілком природньо робити наголос на цьому виді економічної діяльності як на такому, який формує важливу складову господарського профілю громади. Вигідне географічне розташування на дорозі державного значення Мукачєво-Рогатин, безпосередня близькість до кордону з країною-членом Європейського союзу лише слугують додатковим аргументом вищеописаному.

→ Зростання доступності енергозберігаючих технологій з метою скорочення енергоспоживання, у тому числі із застосуванням альтернативних джерел, зокрема біомаси, вторинної сировини, відходів, енергії природних явищ (води, вітру тощо) стане вагомим фактором використання високого природного ресурсного потенціалу відновних джерел енергії на території громади для розширеного генерування електричної енергії. Це також дозволить покращити стан громади в кризових умовах та забезпечить покращення фінансового стану територіальної громади.

→ Громада вирізняється мультикультурним складом мешканців громади, який утворився через близькість до кордону і який формує місцевий колорит. Це сприятиме взаємодії з міжнародними структурами, участі в європейських програмах та залученню іноземних інвестицій. Це також може слугувати тією точкою диференціації, котра вигідно вирізнятиме пропозицію Великобичківської громади на туристичному ринку – ринку, можливості якого, темпи розвитку наразі важко точно оцінити, однак з високою долею ймовірності можна стверджувати, що у мирний час, після перемоги України над окупантом зростання попиту на туристично-рекреаційні послуги, послуги сфери відпочинку і дозвілля будуть стабільно зростати.

→ Позитивною характеристикою, яка вирізняє громаду на субрегіональному та регіональному рівнях є висока частка осіб у віці, молодшому за працездатний. У поєднанні із високим рівнем самоорганізації та громадської активності мешканців це створює потенціал для використання таких можливостей зовнішнього середовища, як розвиток сільськогосподарської кооперації у традиційних для громади галузях сільського господарства, використання потенціалу зовнішнього фінансування проєктів місцевого розвитку завдяки програмам міжнародного транскордонного співробітництва та розширення доступу до структурних фондів ЄС.

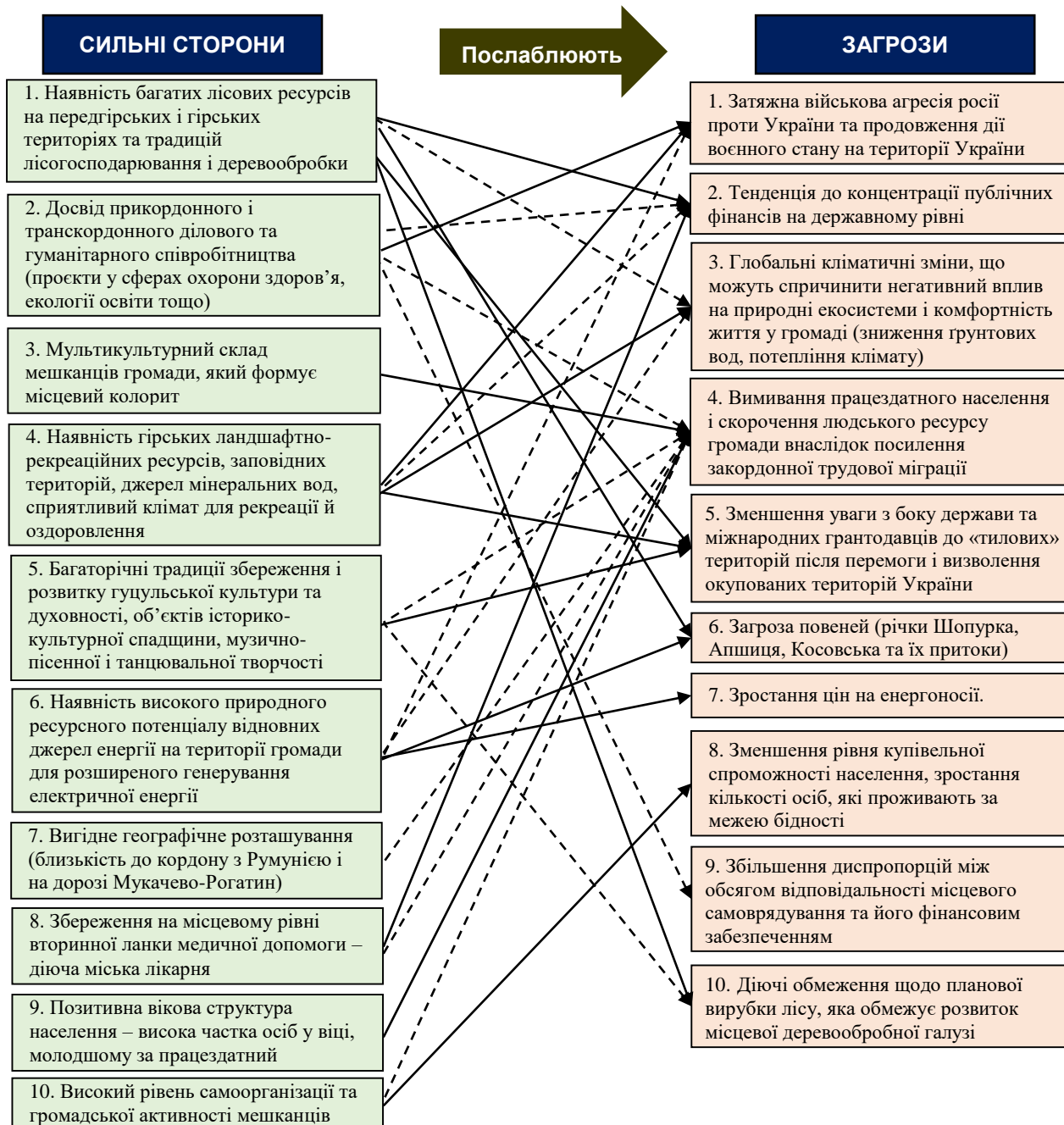

Рисунок 2.2. Порівняльний аналіз зв'язків слабких сторін Великобичківської ТГ та загроз її зовнішнього середовища (матриця «Ризики»)

ВИСНОВКИ:

→ Існує загроза того, що затяжна військова агресія росії проти України та продовження дії воєнного стану на території України, з огляду на депріоритетизацію цієї сфери, призведе до погіршення екології в Україні, зменшення прикордонного і транскордонного ділового та гуманітарного співробітництва. Ця ж загроза стосується і догляду за гірськими ландшафтно-рекреаційними ресурсами, заповідними територіями, розташованими в межах Великобичківської громади. Глобальні кліматичні зміни, що можуть спричинити негативний вплив на природні екосистеми і комфортність життя у громаді також йдуть загрозливим фоном, який лише посилює описану вище загрозу екології регіону.

→ Існує загроза, що цей процес супроводжуватиметься скороченням обсягів міжбюджетних трансфертів з державного до місцевих бюджетів (зокрема, зменшення освітньої субвенції), що може сильно «вдарити» по рівню фінансової спроможності громад. Нівелювати цю загрозу повністю неможливо, водночас це стимулює до пошуку альтернативних зовнішніх джерел фінансової підтримки важливих для громади проєктів розвитку, екологічних та інфраструктурних проєктів.

→ В сучасних умовах актуалізується також загроза зростання цін на енергоносії. Для Великобичківської громади чинниками нівелювання впливу цієї загрози є її сильні сторони: наявність високого природного ресурсного потенціалу відновних джерел енергії на території громади для розширеного генерування електричної енергії. Налагоджене прикордонне і транскордонне ділове та гуманітарне співробітництво також цьому сприятиме. Фінансова спроможність бюджету громади для фінансування співучасті проектах відновлювальної енергетики.

→ Також однією з основних загроз є вимивання працездатного населення і скорочення людського ресурсу громади внаслідок посилення закордонної трудової міграції та мобілізації. Створення умов ефективної підтримки підприємництва, в тому числі молодіжного, підприємств з високою доданою вартістю виробленої продукції, але також різнопланові зусилля, направлені на створення сприятливих умов проживання в середньостроковій та стратегічній перспективах дозволять зменшити дану загрозу.

→ Зменшення уваги з боку держави та міжнародних грантодавців до «тилових» територій після перемоги і визволення окупованих територій України є тією узагальнюючою особливою для західних областей загрозою, яка також стосується і Великобичківської територіальної громади. Відповіддю на неї повинно бути використання усього можливого спектру її сильних сторін, котрі формуватимуть господарську та фінансову самодостатність: наявність багатих лісових ресурсів на передгірських і гірських територіях та традицій лісгосподарювання і деревообробки, наявність гірських ландшафтно-рекреаційних ресурсів, заповідних територій, джерел мінеральних вод, сприятливий клімат для рекреації й оздоровлення тощо.

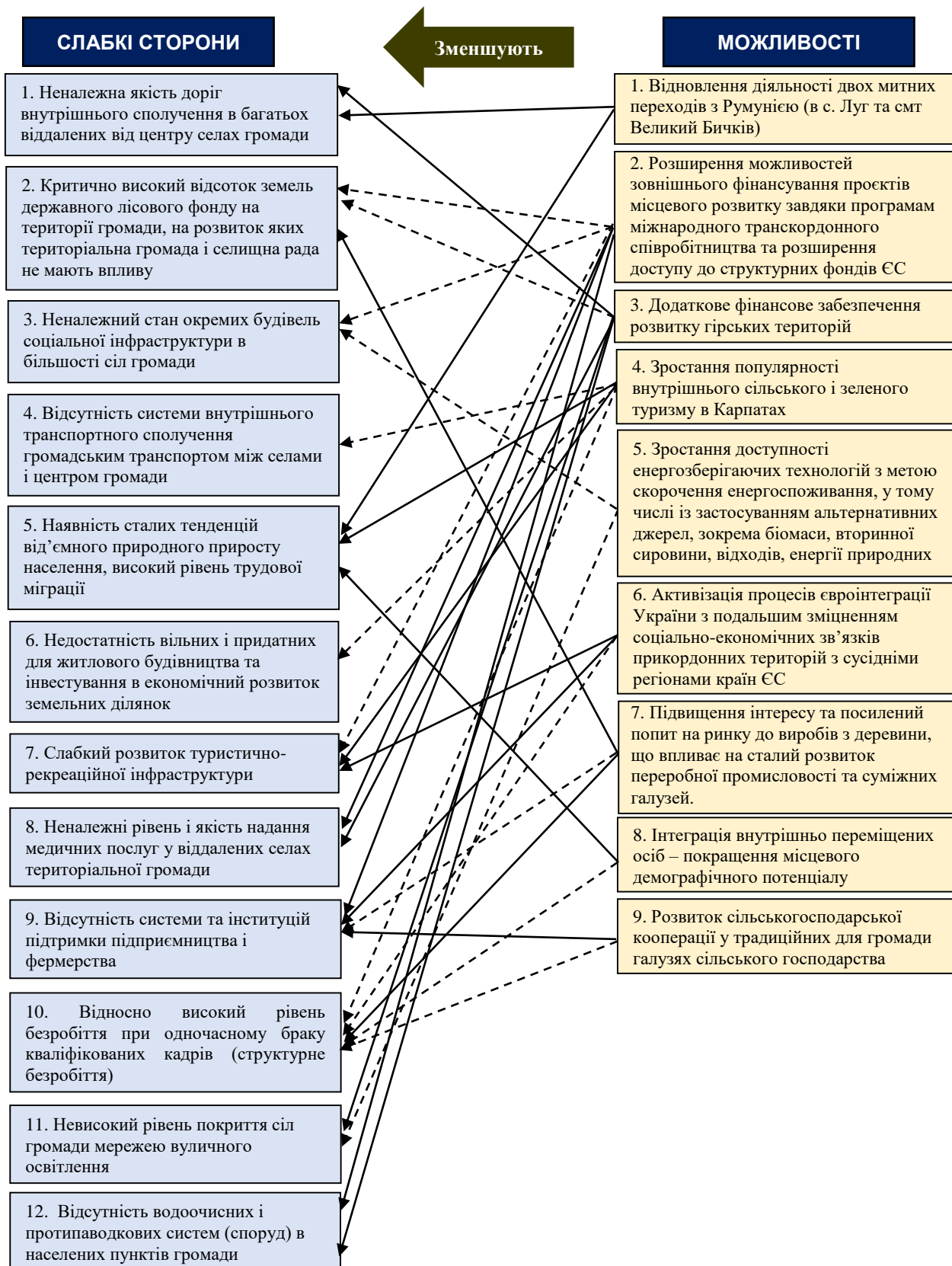

Рисунок 2.3. Порівняльний аналіз зв'язків слабких сторін Великобичківської ТГ та можливостей її зовнішнього середовища (матриця «Виклики»)

ВИСНОВКИ:

→ В контексті аналізу транспортної інфраструктури, незважаючи на вигідне географічне розташування громади, її слабкими сторонами, які негативно впливають на її економічно-соціальний розвиток, є неналежа якість доріг внутрішнього сполучення в багатьох віддалених від центру селах громади та відсутність системи внутрішнього транспортного сполучення громадським транспортом між селами і центром громади. Це становитиме бар'єри для

розвитку сільського і зеленого туризму, бізнесу, комфортності проживання. Приведення в належний стан окремих будівель соціальної інфраструктури в більшості сіл громади також сприяло б збільшенню основних засобів громади та можливості залучення додаткових доходів до громади. Відновлення доріг та будівель ускладнює невисокий рівень фінансової спроможності та обмежений бюджетний ресурс громади.

→ Вагомою слабкою стороною є критично високий відсоток земель державного лісового фонду на території громади, на розвиток яких територіальна громада (селищна рада) не мають впливу, попри підвищення інтересу та посилений попит на ринку до виробів з деревини, це не сприяє розвитку деревообробної промисловості в громаді. У певній мірі, це також стримує розвиток місцевого туристично-рекреаційного потенціалу, оскільки землі природоохоронного фонду не передбачають їхнього комерційного використання, а будь-які можливості організованого туризму потребують погоджень із «власником», в мотивація якого почасти не закладається чинник отримання додаткового доходу на своє функціонування.

→ Для Великобичківської громади, як і для багатьох інших, слабкою стороною є наявність від'ємного природного приросту населення та високий рівень трудової міграції. Це також тісно пов'язано з іншими слабкими сторонами, як наявність відносно високого рівня безробіття та відсутність системи та інституцій підтримки підприємництва і фермерства. Громада є прикордонною територією з сусідніми регіонами країн ЄС і підвищена довоєнна мобільність населення сприяла довготривалій трудовій міграції, яка часто переростала у постійну. Сприяння залученню інвестицій в місцеву економіку, які передбачають створення нових робочих місць з гідною заробітною платою, підтримка підприємництва, в тому числі молодіжного, міжнародна проектна підтримка місцевого бізнесу та розвитку соціальної інфраструктури сприятимуть повернення трудових емігрантів додому та втримання молоді у громаді.

→ Слабкою стороною є неналежний рівень і якість надання медичних послуг у віддалених гірських селах громади. Брак зусиль з усунення цієї слабкої сторони додатково спонукатиме подальше скорочення чисельності населення у цих селах, міграції мешканців з громади загалом. Зменшити дану слабку сторону можна за рахунок зовнішнього фінансування проєктів місцевого розвитку завдяки програмам міжнародного транскордонного співробітництва та розширення доступу до структурних фондів ЄС

→ Вагомою слабкою стороною громади є недостатність вільних і придатних для житлового будівництва та інвестування в економічний розвиток земельних ділянок. Проведення інвентаризації земельних ділянок, зміна їх цільового призначення, оновлення містобудівної документації громад допомагатиме знівелювати негативний вплив даної слабкої сторони.

→ Відсутність водоочисних і протипаводкових систем (споруд) в населених пунктів громади негативно впливає на екологію, на обмеження розвитку туристично-рекреаційної сфери. Тому потрібно максимально використовувати можливості зовнішнього фінансування проєктів місцевого розвитку, в тому числі програми міжнародного транскордонного співробітництва та розширення доступу до структурних фондів ЄС для зменшення даної слабкої сторони.

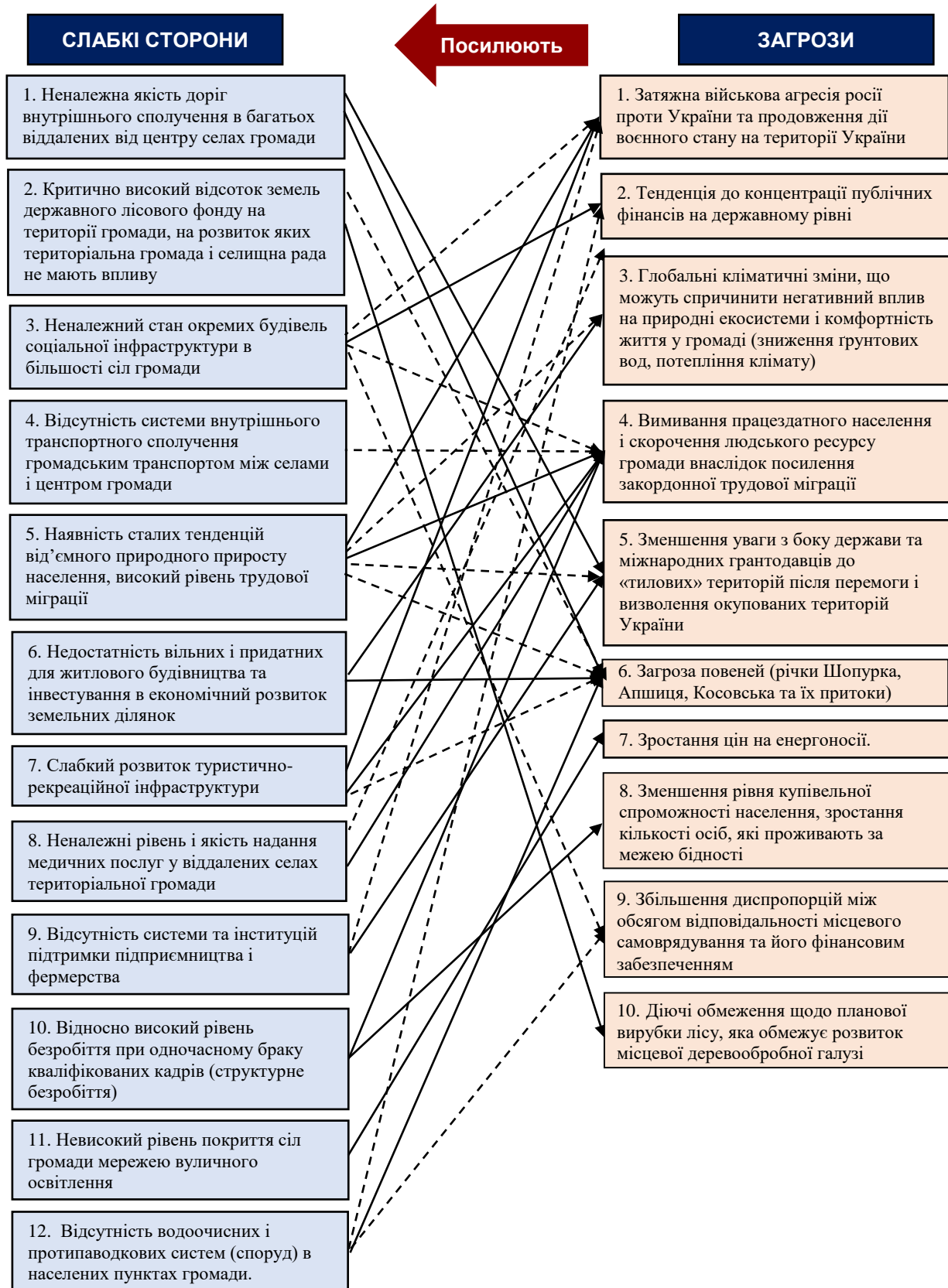

Рисунок 2.4. Порівняльний аналіз зв'язків слабких сторін Вилекобичківської ТГ та загроз її зовнішнього середовища (матриця «Ризики»)

ВИСНОВКИ

→ На сьогоднішній день найбільшими ризиками для Великобичківської громади, як і для всіх решти, є затяжна війна, внаслідок якої гинуть наші громадяни, руйнується інфраструктура, виснажуються державні та місцеві бюджети, згортаються інвестиційні програми. Через загрози, спричинені військовими діями, посилюється пасивність мешканців, ускладнюється

доступу до дешевих кредитних ресурсів, стрімко зростають інфляційні процеси, вартість енергоносіїв, відкладаються чи згортаються міжнародні проекти. Накладання загроз на слабкі сторони може призвести до банкрутства місцевого бізнесу, погіршення умов проживання мешканців, екологічним лихам, посилення еміграції та загальному занепаду громади.

→ Глобальні кліматичні зміни несуть екстериторіальну загрозу і не мають виключно місцевого інструментарію їх вирішення. Водночас, місцеві екологічні проблеми, на які накладається брак коштів на відновлення очисних споруд, руйнуванням об'єктів критичної інфраструктури, втрата кваліфікованих кадрів можуть призвести до дуже негативних екологічних наслідків.

→ Оскільки Великобичківська громада знаходиться далеко в «тилу», є загроза зменшення до неї уваги з боку держави та міжнародних грантодавців після перемоги і визволення окупованих територій України. Тому місцевій владі слід проактивно працювати над формуванням власного господарського потенціалу, розширення податкової бази – тобто посиленням тих аспектів, які в майбутньому підвищуватимуть можливості громади самостійно вирішувати нагальні проблеми місцевого розвитку.

→ Збільшення диспропорцій між обсягом відповідальності місцевого самоврядування та його фінансовим забезпеченням не дозволяють вирішувати нагальні проблеми Великобичківської територіальної громади, тим самим посилюючи негативний стан окремих сфер її життєдіяльності. Передусім це стосується розвитку мережі внутрішніх транспортних сполучень між населеними пунктами громади, забезпечення роботи водоочисних і протипаводкових систем (споруд) в населених пунктах громади, покращення якості медичного обслуговування населення тощо.

Розділ 3. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Стратегічний вибір майбутнього розвитку Великобичківської територіальної громади відбувається в умовах, які характеризуються значним ступенем невизначеності, одночасною ймовірністю реалізації кількох сценаріїв розвитку, які складатимуть вагомий (іноді – визначальний) вплив на соціально-економічний розвиток як на національному/регіональному, так і на місцевому рівнях. Якщо перша складова сценарних передумов (макрорівень) знаходиться поза межами впливу територіальної громади, то друга (мікрорівень) значною мірою визначається тими діями та рішеннями, які прийматиме (або ні) місцева влада та усі інші зацікавлені в місцевому розвитку сторони (місцевий бізнес, громадські інституції/лідери думок тощо). У своїй сукупності ці передумови групуються у альтернативну сукупність суперпозицій чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ, які слід трактувати як базові при визначенні пріоритетів майбутнього розвитку громади. Альтернативними виокремлюються дві бінарні площини чинників – песимістично-інерційна та оптимістично-проактивна. Вони і є підставою для формулювання двох типів сценаріїв розвитку територіальної громади.

Песимістично-інерційний сценарій розвитку Великобичківської територіальної громади базується на комплексі негативних/несприятливих для громади припущень щодо позиції чинників середовища її життєдіяльності, які протягом тривалого часу (до кінця поточного періоду стратегічного планування) визначатимуть умови та темпи подій та процесів, що у ній відбуваються: в соціальному, економічному та екологічному вимірах.

Якщо національний масштаб цих вимірів визначається апріорною умовою трансформації повномасштабних військових дій росії проти України у довготривалий/затяжний конфлікт з періодичними фазами його загострення, то місцевий масштаб принципово передбачає, що місцева влада залишатиметься пасивною в стосунку до дій та процесів, які відбуваються в громаді.

Базові припущення для песимістично-інерційного сценарію у **національному вимірі**:

- активні бойові зіткнення на фронті не вщухають. Вони супроводжуються ракетними обстрілами віддалених від фронту регіонів, що робить неможливим реалізацію інвестиційних важливих інфраструктурних проєктів, пов'язаних із відновлення/модернізацію критичної інфраструктури;
- економічний розвиток країни, Закарпатської області обмежений браком не лише прямих іноземних інвестицій: вітчизняний капітал також поставив «на паузу» власні проєкти. Обмежені капітальні видатки пов'язані майже виключно із заміною основних фондів, термін ефективної експлуатації яких вийшов;
- відбувається деструкція як критичної інфраструктури, так й індустріального потенціалу охоплених безпосередньо військовими діями регіонів України. Як наслідок цього – руйнація синергії інтеграційних зв'язків економічної країни, руйнація її цілісного господарського потенціалу;
- місцева влада та інші публічні інституції, з огляду на потребу реагування на міграцію бізнесу в «безпечні» регіони, втечу населення з прифронтових/фронтових громад на ті ж таки більш безпечні території заходу й центру України, змушені зосереджувати свою увагу та фінансові ресурси на зазначених питаннях, почасти перенаправляючи ці ресурси з інших напрямків;
- прикладення зусиль на відновлення прифронтових/фронтових регіонів обумовлюється всеосяжними руйнування їхньої критичної інфраструктури (дорожньої, електро-, газо-, водо-, теплопостачання, каналізація). Передбачувано, це здійснюється також і за рахунок коштів Державного бюджету та інших (залучених в рамках міжнародних програм МТД) ресурсів, які могли б бути направлені від вирішення задавлених проблем територіальних громад, що знаходяться в «тилових» регіонах;
- більшість коштів бюджетів усіх рівнів (передусім - місцевого самоврядування) зосереджується на фінансуванні першочергових потреб (захищені статті видатків), допомозі Збройним силам і ветеранам і т. п.;
- спостерігається поступове акумулювання організаційних та фінансових ресурсів на центральному рівні, згортаються здобутки адміністративно-територіальної реформи, які

передусім полягали у зростанні суб'єктності місцевої влади у вирішенні питань місцевого розвитку. В значній мірі це є об'єктивним наслідком потреб мобілізації фінансових, людських та організаційних ресурсів для перемоги у війні;

- наростають проблеми нестачі робочої сили та кваліфікованих працівників – як на національному, так і на місцевому рівнях. Загальнодержавна демографічна криза спричинена міграцією населення закордон, залученістю значної частини населення (в першу чергу – осіб чоловічої статі) у безпосередню участь у військових діях, організації волонтерської та іншої допомоги;

- соціальна допомога, утримання об'єктів соціальної сфери стає все більш відчутною у структурі видатків місцевих бюджетів. При чому все більша частина відповідальності у цій сфері перекладається з державного на місцевий рівень при браку одночасного збільшення ресурсного забезпечення;

- постанова КМУ № 590 від 09.01.2021 продовжує діяти у незміненому вигляді. Як наслідок, залишаються жорсткими обмеження на використання бюджетних коштів на капітальні видатки, що не унеможливує вкладення в модернізацію та ремонт соціальної та інженерної інфраструктури в громадах.

- погіршення соціально-економічних умов призводить до скорочення/замороження/згортання діяльності окремих суб'єктів господарювання;

Базові припущення для песимістично-інерційного сценарію у **місцевому вимірі**:

- по відношенню до управління процесами розвитку громади в усіх її функціональних вимірах (економічному, соціальному, екологічному) як праводавча, так і виконавча гілки місцевої влади виявляють позицію «пасивного спостерігача», який лише адмініструє господарську активність всередині громади, жодним чином їх не стимулюючи та не регулюючи.

- місцева громадськість не відчуває власної суб'єктності у процесах, які відбуваються у Великобичківській територіальній громаді. Їхні пропозиції та проекти, направлені на покращення умов проживання й самореалізації не знаходять підтримки з боку у місцевої влади.

- серед мешканців зростає пасивність, аж до узагальнення ставлення більшості, яка виражається фразою «моя хата скраю – нічого не знаю». Волонтерський рух, який часто у невеликих громадах складає вагомий частину ресурсу, необхідного для успішної реалізації місцевих розвиткових проектів, залишається незадіяним, бюджет участі як інструмент активізації місцевого населення не задіяний;

- розвиток місцевого деревообробної промисловості, виробництва меблів поступово занепадає. Актуальна практика розподілу базової сировини, яка постає у результаті лісозаготівлі (продаж її виключно на умовах аукціону з рівним доступом учасників з різних регіонів країни) є лише однією з причин, які призводять до цього;

- відкриття пунктів пропуску з Румунією у смт Великий Бичків та с. Луг відкладається у «довгий ящик». Проект, за твердженням як української, так і румунської сторін «не на часі» з огляду на невизначену ситуацію в країні, брак фінансового обґрунтування тощо;

- особливо негативним наслідком для місцевого ринку праці, структура якого складалась десятками років, є міграція населення закордон, а також до великих міст;

- місцева влада не диспонує та, відповідно, не реалізує жодних програм, направлених на інтеграцію та соціальну підтримку внутрішньо переміщених осіб. Не маючи власного ресурсу та не займаючись залученням його із зовнішніх джерел, на місцевому рівні майже не реалізуються проекти з будівництва соціального житла, проекти, направлені на інтеграцію ВПО у життя громади. Спорадична активність у цих сферах є наслідком виключно органів державної влади, окремих місцевих громадських активістів тощо;

- утримання освітньої сфери (передусім закладів шкільної та дошкільної освіти) й надалі «з'їдає лівову частку бюджету – понад 70%. Ситуація ускладнюється відсутністю зусиль місцевої влади, направлених на підвищення ефективності локальної освітньої мережі;

- комунальні заклади охорони здоров'я (первинна і вторинна ланки) працюють на рівні забезпечення мінімальних потреб: обладнання майже не оновлюється, фахівці низькомотивовані. Роль Великобичківської міської лікарні на регіональному фоні маргіналізується;

- рівень забезпечення актуальною містобудівною документацією населених пунктів, всієї території громади залишається на низькому рівні: роботи над розробкою комплексного плану просторового розвитку постійно відкладаються, генеральні плани, які в значній мірі відповідають сучасним потребам, диспонують лише Великий Бичків та Кобилецька Поляна.

Прогнозовані **результати реалізації** песимістично-інерційного сценарію для Великобичківської територіальної громади, будуть такими:

- відсутність проактивної позиції місцевої влади, яка накладається на погіршення умов господарювання в регіоні, країні, наростаючу тривогу за майбутнє України, яке залишається невизначеним призводить до зростання ролі «буферної зони» у випадку України та статусу «периферійної території» для Великобичківської громади. Відсутність будь-яких перспектив для розвитку, відлякує інвесторів, мимоволі заставляє їх розглядати країну як failed state з усіма наслідками цього неофіційного статусу: країна все більше стає залежною від зовнішнього фінансування, макроекономічна політика на рівні держави носить лише паліативний характер – економічні проблеми принципово не вирішуються, відтік інвестицій б'є рикошетом по фінансовій спроможності усіх рівнів публічного управління, в тому числі по місцевому рівні – рівні територіальних громад;

- згадана пасивність місцевої влади погіршує її конкурентні позиції по відношенню до інших територіальних громад, в першу чергу – громад Закарпатської області. Відсутність перспектив працевлаштування, брак програм соціальної допомоги та інтеграції внутрішньо переміщених осіб не дає змоги розглядати їх як потенційних мешканців – попри приязне навколишнє середовище, інші принади життя у невеликій громаді, розташованій в мальовничій пригірській та гірській зоні, у якості постійного/тимчасового місця проживання вони у більшості випадків обирають сусідні громади. Подібною логікою користуються також представники вітчизняного бізнесу, які розглядають різні альтернативи для релокації свого бізнесу на більш безпечні, віддалені від зони бойових дій території;

- відсутність перспектив розвитку на середньострокову перспективу, існуючий кадровий голод місцевих деревообробних підприємств, підприємств, зайнятих виробництвом меблів стимулює працівників, зайнятих у них, змінювати рід праці, перекваліфіковуватись або мігрувати до інших громад, великих міст у пошуках роботи. У стратегічному вимірі це нівелює значення іманентно притаманних для громади видів економічної діяльності, надовго втрачається можливість їх відродження;

- перманентно недофінансована соціальна інфраструктура (школи, дитячі садки, будинки культури, заклади охорони здоров'я) деградує. Спорадичні заходи з її модернізації та розвитку не мають системного характеру і лише консервують стан справ з минулого: застаріле обладнання, іноді необхідність роботи у пристосованих будівлях без належного їх ремонту. Діяльність у медичній сфері, сферах освіти, культури і спорту тримається в громаді майже виключно на ентузіазмі та відданості власній справі фахівців;

- місцеві підприємства, не бачать перспектив інвестування у місцеву економіку. Причинами цьому є і кадровий голод, і відсутність на необхідному рівні місцевої інженерно-транспортної інфраструктури, макроекономічна нестабільність в країні. Поряд з цим, місцевий бізнес, не маючи належного досвіду роботи на європейському ринку, не спроможний скористатись із можливостей лібералізації міжнародної торгівлі на осі «Україна-ЄС»;

- можливості бюджету Великобичківської територіальної громади, і без того обмежені у довоєнний період (базова дотація у розмірі 45 млн грн у 2021 році складала вагому складову його дохідної частини) продовжують зменшуватись. Це гостро ставить питання потреби зменшення видатків на рівні громади. При цьому можливості Державного бюджету також залишаються дуже обмеженими – в значній мірі залежними від прямої підтримки з боку міжнародних партнерів. Першочергова стаття видатків на цьому рівні – це видатки на національну оборону.

Оптимістично-проактивний сценарій розвитку Великобичківської територіальної громади опирається на стримано позитивних для громади припущеннях впливу на громаду внутрішніх і зовнішніх чинників середовища її життєдіяльності. З огляду на інерційність процесів, які відбуваються в територіальних системах різного рівня інтеграції – національного, регіонального, місцевого (рівень територіальної громади), ці чинники, у середньостроковій перспективі залишаються принципово незмінними. При чому, основні детермінанти цих припущень мають одночасно об'єктивний, не залежний від громади, характер (національний)

та суб'єктивний – такий, що дає змогу місцевій владі розглядати себе у якості суб'єкта управління соціально-економічних процесів на локальному рівні.

На національному рівні цей визначник окреслюється прогнозом, що війна росії проти України завершується в оперативній (в межах одного року) перспективі програшем росії у війні та відходом її за межі міжнародно признаних кордонів останньої. На місцевому рівні передбачається проактивність дій самоврядуванню щодо вирішення проблем місцевого характеру – при усій складності воєнної та післявоєнної ситуацій це саме по собі є цінністю.

Базові припущення для оптимістично-проактивного сценарію у **національному вимірі**:

- Україна принципово змінює розклад сил на фронті. Війська загарбника постійно відступають аж до їхнього повного колапсу, - колапсу, наслідком якого стає вихід українських військ до вересня 2024 року на межі міжнародно признаних кордонів України та відмовою росії продовжувати агресію проти неї;

- у світі різко збільшується зацікавленість Україною як місцем, привабливим для інвестування. З огляду на панівні серед закордонних та вітчизняних інвесторів стереотипи, об'єктивно краще збережену інженерно-транспортну інфраструктуру, бенефіціаріями такого інтересу стають передусім територіальні громади західних областей країни та її центру, зокрема – Закарпатської області;

- в активну фазу вступає відбудова зруйнованої критичної інфраструктури територій, які найбільше постраждали від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України. Що важливо, при цій відбудові застосовується системний, добре продуманий підхід, документально оформлений у вигляді прийнятих програм комплексного відновлення територій громад (її частин) і регіонів;

- демографічна ситуація поступово покращується за рахунок того, що сім'ї, місцеві мешканці, що виїхали закордон як до дати початку повномасштабної агресії, так і після повертаються на свою «малу батьківщину». З огляду на добрі перспективи працевлаштування, постійне покращення умов проживання, умов для самореалізації та навчання для дітей та молоді, цей процес набуває сталої тенденції. Водночас, хоча й частина внутрішньо переміщених осіб повертається додому, значний їх відсоток залишається на постійне проживання у Великому Бичкові та інших населених пунктах громади;

- завдяки успішній діяльності місцевого малого і середнього бізнесу (а отже – завдяки розширенню податкової бази), за допомоги міжнародних програм МТД відчутним є зростання надходжень до місцевого бюджету, бюджетні асигнування дозволяють формувати бюджет розвитку, розміри якого щороку зростають

- методична та фінансова підтримка міжнародних партнерів, активна громадська позиція профільних об'єднань органів місцевого самоврядування, політична підтримка на рівні центрального законодавчого органу влади поступово призводять до того, що процеси децентралізації повноважень публічних органів влади знову повертаються у напрямку зростання суб'єктності місцевого самоврядування;

- зростання попиту на робочу силу, висококваліфікованих працівників при одночасній неспроможності покрити цю потребу за рахунок наявних в країні трудових ресурсів та процесів імміграції призводять до породження диспропорцій між попитом та пропозицією на ринку праці. Одним із її наслідків, а також завдяки лібералізації умов перетину кордону, є тиск на цей ринку праці в частині підвищенню рівня реальної заробітної плати найманих працівників;

- не зважаючи на те, що соціальна допомога, модернізація та розвиток соціальної інфраструктури в значній мірі зберігають свою вагомість як частина видатків бюджетів територіальних громад. Проте, підходи, закладені в бюджетному кодексі змінюються - відбувається перенаправлення фінансових ресурсів в напрямку збільшення покриття делегованих на місцевий рівень повноважень;

- ініціативи малого та середнього бізнесу, активність великих інвесторів справляють деталі помітніший позитивний вплив на економіку країни. Одним із вимірюваних наслідків цього є незмінно позитивне (вище 50 пунктів) значення індексу очікувань ділової активності Національного банку України.

Базові припущення для оптимістично-проактивного сценарію у **місцевому вимірі**:

- усі гілки місцевої влади у Великобичківській територіальній громаді внутрішньо скоординовані та налаштовані на максимальне використання наявних можливостей впливу на економічну

активність в громаді, соціальні процеси, що в ній відбуваються, екологічний стан навколишнього середовища;

- для залученні мешканців до вирішення проблем місцевого розвитку активно використовується інструментарій «бюджету участі», інші види активізації місцевого населення. Відчуваючи, що до неї дослухаються, активна частина громадськості проявляє високий рівень готовності допомагати у реалізації важливих проєктах місцевого розвитку, в громаді існує активний волонтерський рух: як у сфері допомоги ЗСУ, так і в інших важливих сферах;

- декларований рух України до Європейського Союзу набуває реальних обрисів: країна піднімається у рейтингах Doing Business, OECD та інших, що слугує вимірвальним доказом її успіхів у поступі до економічного розвитку. Для економіки Великобичківської громади це виражається у диверсифікації місцевої економічної бази: за рахунок туристичного кластеру, інтегрованого у регіональну туристичну пропозицію; за рахунок приходу приватних інвесторів, в тому числі в деревообробну галузь. Громада стає важливим центром меблевої промисловості із спеціалізацією на автентичній високоякісній продукції преміум-класу;

- відкривається один із можливих міжнародних пунктів пропуску на території громади (сmt Великий Бичків), одночасно проходить обговорення другого подібного проєкту (с. Луг) на найближчу перспективу;

- бюджет територіальної громади зростає завдяки розширенню місцевої податкової бази: місцева влада диспонує інструментарієм, який дозволяє їй сприяти виходу господарюючих суб'єктів з «тіні». Зростає також економічна активність підприємств, що є основними роботодавцями та платниками до місцевого бюджету: ТОВ «ВГСМ», філії «Великобичківське лісомисливське господарство» ДСГП «Ліси України», ТОВ «Гама ВБ»;

- в громаді сформовано ефективну освітню мережу: закладів шкільної, дошкільної та позашкільної освіти. Завдяки фінансовій підтримці міжнародних фондів, власним ресурсам вдається підвищити їхнє матеріально-технічне забезпечення, рівень задоволеності мешканців з користування освітніми послугами зростає;

- завдяки ефективному використанню залучених зовнішніх та внутрішніх ресурсів Великобичківській міській лікарні вдається знайти власну спеціалізацію, заклад формує власну конкурентоспроможність на субрегіональному рівні.

- до 2027 року громада диспонує якісно розробленим комплексним планом просторового розвитку, генеральними планами населених пунктів, іншою уточнюючою містобудівною документацією (у місцях особливої ваги). Це дозволяє зробити процес її просторового розвитку транспарентним, в тому числі за рахунок усунення потенційних конфліктів як в середині громади (між різними місцевими групами зацікавлених сторін), так і з громадами, розташованими у безпосередній близькості.

У випадку правдивості в майбутньому припущень, визначених в рамках оптимістично-проактивного сценарію для Великобичківської територіальної громади, **результати його реалізації** матимуть такий вигляд:

- швидка перемога України у війні з росією відкриває перед країною перспективи повномасштабної відбудови її критичної інфраструктури. Хоча більшість подібних проєктів і фокусується на східних, південних та північних областях, вигоди від зацікавлення Україною як країною з високим інвестиційним потенціалом є всезагальними. Використовуючи переваги близькості до кордонів з ЄС, Закарпаття загалом та Великобичківська громада зокрема стають одними із тих територій, в яких реалізуються пілотні для повоєнного часу проєкти, пов'язані з прямими іноземними інвестиціями. У випадку Великого Бичкова та інших населених пунктів громади ці проєкти концентруються у традиційних для цього субрегіону галузях – деревообробка, виробництво меблів, туризм і рекреація. Водночас, відкриття митного переходу у межах адміністративного центру громади, середньострокові перспективи відкриття аналогічного об'єкту у с. Луг підвищують логістичний/транзитний потенціал територіальної громади;

- активність місцевої влади щодо регулювання соціально-економічних процесів на рівні громади, просування її інтересів назовні (як на національному, так і на міжнародному рівнях) дається знаки: в громаду приходять закордонні інвестори, місцеві підприємства, які становлять її промислову основу (ТзОВ «ВГСМ», ТОВ «Гама ВБ», ТОВ «ПРОДФРЕШ») знаходять нові для себе партнерів по співпраці передусім в сусідніх Румунії та Угорщині).

Великобичківська громада де-факто формує власну репутацію воріт України в Європу – статус, який не на рівні декларацій, а на практиці має не кожна прикордонна громада;

- дієві зусилля місцевого самоврядування з інтеграції ВПО у життя громади (у співпраці з міжнародними та національними профільними інституціями-партнерами), повернення як цілих сімей, так і окремих мешканців з-за кордону оживляють місцеву культурну та спортивну активність. Окрім того, позитивні очікування перспектив економічного розвитку стимулюють активну частину місцевого населення до реалізації підприємницьких ініціатив у різних сферах, в тому числі у сфері туризму і рекреації (зокрема – в Кобилецькій Полянці);

- сукупність комунальних закладів освіти складає добре продуману, спроектовану та побудовану мережу, котра включає освітні установи різного статусу – від початкових шкіл до ліцеїв та закладів позашкільної освіти. Допомога міжнародних партнерів допомагає підвищити рівень їхнього матеріально-технічного забезпечення, започаткування практики обміну досвідом з громадами-партнерами з країн ЄС сприяють підвищенню фахового рівня та внутрішньої мотивації працівників. Вимірювальний результати цих якісних змін не такий швидкий, але сталий і поступовий – результати ЗНО/НМТ випускників місцевих шкіл з року в рік покращуються, в тому числі на фоні інших шкіл регіону;

Саме оптимістично-проактивний сценарій безальтернативно становить базу для здійснення першого стратегічного вибору - бачення майбутнього розвитку Великобичківської селищної територіальної громади, логіка виникнення формулювання якого висвітлена у наступному розділі.

Розділ 4. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Першим кроком до визначення стратегічного вибору, який здійснює Великобичківська територіальна громада, є формулювання бачення майбутнього, до якого прагнутиме у своєму розвитку на далекострокову перспективу. Це бачення постало як результат інтеграції суб'єктивних та об'єктивних оцінок, отриманих завдяки:

- проведенню соціально-економічної діагностики територіальної громади;
- аналізу внутрішніх і зовнішніх чинників середовища її життєдіяльності, а також взаємозалежностей цих чинників;
- узагальнення думок щодо бажаного стану територіальної громади, який існує як серед ключових осіб, які приймають рішення на місцевому рівні або безпосередньо на нього впливають, так і серед широкого загалу – мешканців, котрі і є основними бенефіціаріями місцевого розвитку.

На підставі цього, можна стверджувати, що стратегічне бачення Великобичківської територіальної громади представляє її унікальні характеристики, які відрізняють її на фоні інших громад як регіону, так і України. Ставши на стежку стратегічного планування, громада зайняла тим самим активну позицію у формуванні власного майбутнього, яке повинно реалізуватися саме за сценарієм стійкого зростання. Такий сценарій дозволив сформулювати стратегічне бачення її розвитку - майбутній бажаний стан громади, до якого вона прагне, реалізуючи заплановану діяльність. Бачення виступає інтегруючим чинником, як на етапі планування, так і на етапі впровадження стратегії. Досягнення стану, описаного в баченні – це найбільш віддалена мета, до якої прямує територіальна громада, здобуваючи чергові цілі.

Великобичківська територіальна громада – це:

- спільнота згуртованих, ініціативних, небайдужих і відповідальних людей, які живуть на мальовничій гірській і передгірській території Карпат;
- центр економічного зростання, яке забезпечується з дотриманням принципів сталого розвитку;
- місце для комфортного проживання, приємного гостювання і незабутніх вражень.

Рисунок 4.1. Стратегічне бачення Великобичківської територіальної громади

Розділ 5. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

СИСТЕМА ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ТА ЗАВДАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Стратегічне бачення розвитку Великобичківської територіальної громади буде досягаться завдяки реалізації трьох стратегічних цілей (рис. 5.1):

1. Місцевий економічний розвиток громади
2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади
3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці

Рисунок 5.1. Дерево цілей Великобичківської територіальної громади

Стратегічні цілі дають відповідь на запитання, що необхідно зробити, щоб досягти бачення розвитку громади. Розроблення і досягнення цілей формує основу для управління громадою та дозволяє пов'язати Стратегію з бюджетним плануванням. Кожна стратегічна ціль включає оперативні цілі. Оперативні цілі, в свою чергу, деталізовані у завданнях (таблиця 5.1).

Завдання дають відповіді на питання, яким шляхом громада досягатиме цілей свого розвитку. Завдання деталізовані у проєктах, які структуровані у Плані заходів з реалізації Стратегії на 2024-2027 роки.

Таблиця 5.1. Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади на період до 2027 року

Стратегічна ціль 1. Місцевий економічний розвиток громади	
Оперативні цілі	Завдання
1.1. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА І ФЕРМЕРСТВА У ГРОМАДІ	1.1.1. Сформувати систему дієвої інформаційно-консультаційної підтримки місцевому населенню та бізнесу для започаткування/розвитку власної справи
	1.1.2. Забезпечити організаційний супровід процесу сільськогосподарської кооперації

1.2. РОЗВИТОК СТАЛОГО ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ СФЕРИ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ	1.2.1. Розвинути місцевий потенціал бальнеологічного туризму
	1.2.2. Розширити та модернізувати туристичну пропозицію громади
	1.2.3. Забезпечити просування туристичної пропозиції громади на національний та зовнішній ринки
	1.2.4. Розвинути курортну зону в с. Кобилецька Поляна
1.3. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В МІСЦЕВУ ЕКОНОМІКУ, ЯКА БАЗУЄТЬСЯ НА ПРИНЦИПАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	1.3.1. Сприяти розвитку транзитного потенціалу громади
	1.3.2. Сформувати імідж громади як місця, привабливого для інвестицій
Стратегічна ціль 2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади	
2.1. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ГРОМАДІ	2.1.1. Провести реорганізацію мережі ЗЗСО
	2.1.2. Створити сучасне освітнє середовище для місцевої молоді та дітей
	2.1.3. Модифікувати освітню пропозицію до актуальних потреб
2.2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНИХ І ДОСТУПНИХ МЕДИЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ МІСЦЕВІМ ЖИТТЮ ГРОМАДИ	2.2.1. Покращити лікувально-діагностичний потенціал закладів первинної та вторинної ланки медичної допомоги
	2.2.3. Підвищити рівень соціальної підтримки мешканців громади
2.3. ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ТА ЗГУРТОВАНОСТІ ГРОМАДИ (У Т.Ч. ІНТЕГРАЦІЯ ВПО)	2.3.1. Розвинути можливості відпочинку і дозвілля
	2.3.2. Модернізувати спортивну інфраструктуру в громаді
	2.3.3. Підвищити рівень громадської активності та згуртованості місцевого населення
Стратегічна ціль 3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці	
3.1. ПРИСКОРЕННЯ ПРОСТОРОВО-ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	3.1.1. Розширити можливості системи водопостачання, водовідведення в громаді
	3.1.2. Розвинути транспортну інфраструктуру
	3.1.3. Підвищити енергоефективність житлово-комунального господарства та закладів бюджетної сфери громади
	3.1.4. Актуалізувати містобудівну документацію
3.2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ГОЛОВНОЇ ПЕРЕДУМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ	3.2.1. Підвищити ефективність роботи системи поводження з ТПВ
	3.2.2. Розширити можливості очищення стічних вод в каналізаційній системі громади

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ

Змістом діяльності по досягненню стратегічної цілі 1 є покращення рівня життя мешканців громади шляхом розвитку підприємництва, фермерства, туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери, залучення інвестицій.

Стратегічна ціль 1 досягається через реалізацію таких оперативних цілей: 1.1. Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді; 1.2. Розвиток сталого

туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади; 1.3. Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку.

Оперативна ціль 1.1. «Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді» містить завдання: 1.1.1. Сформувати систему дієвої інформаційно-консультаційної підтримки місцевому населенню та бізнесу для започаткування/розвитку власної справи; 1.1.2. Забезпечити організаційний супровід процесу сільськогосподарської кооперації.

Великобичківська територіальна громада має низку переваг, що створюють передумови для визначення пріоритетних напрямів розвитку громади. Громада має історичні традиції лісозаготівлі, деревообробки, виробництва меблів, розвиток яких започаткований ще у XIX столітті. У галузевій структурі сільського господарства є потенціал ведення бджолярства, вівчарства, переробка фруктів та ягід. Крім цього Великобичківська громада, яка межує з країнами ЄС, має виняткову передумову до створення унікальної транскордонної інфраструктури для розвитку транспортно-логістичної, економічної, туристично-рекреаційної, соціально-культурної сфери громади. Зазначені сфери економічної діяльності і надалі залишатимуться в числі найбільш пріоритетних для гірських територій напрямів соціально-економічного розвитку за умови розроблення інструментів фінансової та інформаційної підтримки для розвитку підприємництва і фермерства у громаді.

Наявні проблеми та виклики:

- відсутність досвіду фінансової та інформаційної підтримки бізнесу;
- низький рівень підприємницької ініціативи серед мешканців;
- відсутність практичного досвіду та спроможності у сфері реалізації надлишків с/г продукції, невпорядкованість заготівельно-збутової діяльності;
- небажання молоді займатися сільським господарством.

Таблиця 5.2. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.1 "Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді"

<i>Завдання</i>	<i>Потенційні сфери реалізації проєктів</i>
1.1.1. Сформувати систему дієвої інформаційно-консультаційної підтримки місцевому населенню та бізнесу для започаткування/розвитку власної справи	<ul style="list-style-type: none"> - Інформаційно-просвітницька програма підтримки підприємництва серед місцевої молоді; - Створення карти-схеми земельних ділянок для ведення підприємницької діяльності; - Навчально-консультаційна підтримка підприємців і осіб, які хочуть розпочати свій бізнес, зокрема жінок і осіб з вразливих груп
1.1.2. Забезпечити організаційний супровід процесу сільськогосподарської кооперації	<ul style="list-style-type: none"> - Сприяння створенню пункт прийому та переробки (грибів, ягід, фруктів); - Обмін досвідом щодо створення та діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів

Очікувані результати:

- розроблення механізмів підтримки місцевого бізнесу, удосконалення форм і методів взаємодії між органом місцевого самоврядування та бізнесом (інформування, комунікація, навчання, надання допомоги для жінок, осіб з вразливих груп, молоді);
- зростання підприємницької активності серед мешканців громади;
- забезпечення можливості переробки сільськогосподарської продукції на території громади.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- кількість фізичних і юридичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності, що зареєстровані на території громади, одиниць
- кількість сільськогосподарських підприємств, одиниць;

- рівень задоволення мешканців і мешканок громади умовами для започаткування та ведення власного бізнесу, %.

Оперативна ціль 1.2. «Розвиток сталого туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади» містить завдання: 1.2.1. Розвинути місцевий потенціал бальнеологічного туризму; 1.2.2. Розширити та модернізувати туристичну пропозицію громади; 1.2.3. Забезпечити просування туристичної пропозиції громади на національний та зовнішній ринки; 1.2.4. Розвинути курортну зону в с. Кобилецька Поляна.

Великий природно-ресурсний потенціал громади є потенційною основою для розвитку туризму. Громада має і вже в значній мірі використовує свій унікальний біосферний потенціал для розвитку екологічного туризму. Крім цього громада має історичні традиції у виготовлення виробів деревини, глини, текстилю та металу, різні народні традиції та обряди. Також Великобічківська ТГ славиться своїми традиціями фольклору та кулінарії. Зазначені сфери можуть створити додаткові економічні вигоди для економіки громади за умови розвитку відповідної інфраструктури, створення комплексних маркетингових заходів щодо просування туристичних продуктів громади з інтеграцією туристичних об'єктів громади в туристичні маршрути Закарпатської області, що повинно бути відображено в стратегії розвитку громади.

Найявні проблеми та виклики:

- Недостатній рівень промоції громади на національному та зовнішніх ринках;
- відсутність сучасного web-порталу, каталогу рекреаційних та туристичних об'єктів;
- слабкість розвитку туристичної інфраструктури у громаді;
- недостатня увага до збереження природно-заповідного фонду громади та популяризації рекреаційних і туристичних об'єктів у громаді.

Таблиця 5.3. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.2. Розвиток сталого туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади

<i>Завдання</i>	<i>Потенційні сфери реалізації проєктів</i>
1.2.1. Розвинути місцевий потенціал бальнеологічного туризму	<ul style="list-style-type: none"> - Дослідження лікувальних властивостей місцевих джерел питної води; - Розроблення туристичного сайту громади
1.2.2. Розширити та модернізувати туристичну пропозицію громади	<ul style="list-style-type: none"> - Розроблення нових туристичних маршрутів; - Створення музею культурної спадщини громади; - Облаштування туристичних об'єктів громади та місця для відпочинку; - Створити гірські туристичні велосипедні маршрути; - Створити туристичні велосипедні маршрути вздовж доріг
1.2.3. Забезпечити просування туристичної пропозиції громади на національний та зовнішній ринки	<ul style="list-style-type: none"> - Створення туристично-інформаційного центру (ТІЦ); - Організація ознайомчих візитів туристичних компаній в громаду
1.2.4. Розвинути курортну зону в с. Кобилецька Поляна	<ul style="list-style-type: none"> - Підтримка відновлення роботи туристичної бази «Трембіта»; - Каталогвання місць тимчасового розміщення туристів у с. Кобилецька Поляна

Очікувані результати:

- розширення пропозиції туристичних продуктів;
- відновлення і створення нової туристичної інфраструктури;

Індикатори виконання оперативної цілі:

- обсяги надходжень від туристичного збору до бюджету громади, тис грн;
- кількість закладів тимчасового розміщення, одиниць.

Оперативна ціль 1.3. «Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку» містить завдання: 1.3.1. Сприяти розвитку транзитного потенціалу громади; 1.3.2. Сформувати імідж громади як місця, привабливого для інвестицій.

У порівнянні з іншими громадами Закарпатської області територія Великобичківської громади відноситься до територій з найвищим рівнем лісистості (79,3% території). Це загострює проблему дефіциту вільних земельних ресурсів як потенційних об'єктів для інвестування. Разом з тим існує можливість залучення інвестицій для утворення підприємств у сферах деревообробки, використання родовищ мінеральної води, розвитку тепличного господарства, виробництва будівельної сировини. Близькість до кордону території громади в поєднанні з географічним положенням створює шанси й перспективи розвитку форм транскордонного співробітництва. Забезпечення формування законного і сприятливого організаційного режиму інвестиційної діяльності, який би враховував особливості та ефективність інвестицій як для інвесторів, так і для Великобичківської територіальної громади є однією з ключових передумов залучення інвесторів у громаду та розвитку місцевого бізнесу і повинно бути відображено в стратегії розвитку громади.

Наявні проблеми та виклики:

- дефіцит вільних і придатних для інвестування в економічний розвиток земельних ділянок;
- низька фіскальна віддача території громади;
- значна частка її земель вилучена з активного господарського обігу;
- відсутність систематизованої інформації про інвестиційні можливості у громаді;
- відсутність місцевих інструментів фінансової та інформаційної підтримки бізнесу;
- невисокий рівень розвитку каналів комунікації органів місцевого самоврядування з бізнесом у громаді, потенційними партнерами та інвесторами;
- відсутність митних переходів на території громади.

Таблиця 5.4. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.3. «Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку»

<i>Завдання</i>	<i>Потенційні сфери реалізації проєктів</i>
1.3.1. Сприяти розвитку транзитного потенціалу громади	- Сприяння відкриттю міжнародних пунктів пропуску, розташованих в громаді
1.3.2. Сформувати імідж громади як місця, привабливого для інвестицій	- Створення трьохмовного інтернет-модуля «Invest in our community»; - Сприяння відкриттю лісового насінневого селекційного центру; - Сприяти розвитку на території громади тепличного господарства; - Створення бренду громади; - Розробка інвестиційного паспорту громади

Очікувані результати:

- Збільшення економічного потенціалу громади;
- забезпечення ефективного використання ресурсів громади.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- кількість офіційно зареєстрованих безробітних, осіб;
- обсяги податкових надходжень до бюджету громади, млн грн.

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2. ДОСТУПНІ ЯКІСНІ СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ В УСІХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ ГРОМАДИ

Змістом діяльності по досягненню стратегічної цілі 2 є покращення доступності і якості соціальних послуг в усіх населених пунктах громади Великобичківської громади шляхом реорганізації та підвищення якості системи освіти, доступності медичних і соціальних послуг, розвитку сфери культури в громаді.

Стратегічна ціль 2 досягається через реалізацію таких оперативних цілей: 2.1. Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді; 2.2. Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади; 2.3. Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади.

Оперативна ціль 2.1. «Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді» містить завдання: 2.1.1. Провести реорганізацію мережі ЗЗСО; 2.1.2. Створити сучасне освітнє середовище для місцевої молоді та дітей; 2.1.3. Модифікувати освітню пропозицію до актуальних потреб.

Підвищення якості системи освіти в громаді є важливим чинником розвитку людського капіталу громади і забезпечення її економічного зростання. Розвиток людського капіталу передбачає комплексний підхід та має орієнтуватися на: створення належних умов доступності для здобуття освіти; розвиток сфери позашкільної освіти, створення системи освіти відповідно до актуальних потреб мешканців громади.

Наявні проблеми та виклики:

- наповнюваність шкіл і дошкільних закладів зменшується;
- відносно низький рівень освіти за результатами незалежного зовнішнього тестування;
- низьким залишається показник питомої ваги дітей, охоплених позашкільною освітою;
- системні проблеми, пов'язані з обмеженнями, обумовленими природною специфікою гірських територій (гірський рельєф у зимовий період утруднює доїзд до шкіл, велика відстань до сільських шкіл в межах навіть одного населеного пункту).

Таблиця 5.5. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.1. Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді

<i>Завдання</i>	<i>Потенційні сфери реалізації проєктів</i>
2.1.1. Провести реорганізацію мережі ЗЗСО	- Формування ефективної освітньої мережі ЗЗСО - Забезпечення підвозу учнів та персоналу освітніх закладів, що проживають віддалено
2.1.2. Створити сучасне освітнє середовище для місцевої молоді та дітей	- Реконструкція (капітальний ремонт) ліцеїв; - Реконструкція Верхньоводянянського ЗДО; - Заміна вікон в 4 закладах освіти; - Укомплектування закладів освіти сучасним обладнанням (кабінети для профільних ліцеїв); - Встановлення модульних котелень на твердому паливі; - Укомплектування гімназії сучасним обладнанням; - Облаштування найпростіших укриттів при комунальних закладах освіти
2.1.3. Модифікувати освітню пропозицію до актуальних потреб	- Розвиток кадрового потенціалу комунальних закладів освіти; - Курси комп'ютерної грамотності

Очікувані результати:

- підвищення якості надаваних освітніх послуг;
- оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти;

Індикатори виконання оперативної цілі:

- кількість шкіл громади у ТОП-20 рейтингу шкіл Закарпатської області за результатами ЗНО/НМТ, одиниць;
- рівень задоволеності мешканців і мешканок освітніми послугами в громаді, %;
- кількість випускників, які отримали максимальний бал з предмету на зовнішньому тестуванні, осіб.;

Оперативна ціль 2.2. «Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади» містить три завдання: 2.2.1. Покращити лікувально-діагностичний потенціал закладів первинної та вторинної ланки медичної допомоги; 2.2.2. Підвищити кадровий потенціал комунальних закладів охорони здоров'я; 2.2.3. Підвищити рівень соціальної підтримки мешканців громади.

Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади є одним з першочергових пріоритетів, яке вирішується в рамках соціально-економічної політики держави, регіону, територіальної громади. Його слід розглядати не тільки з точки зору якості і доступності цих послуг, але як важливий чинник покращення демографічної структури і збереження працездатного населення громади. Відповідно, видатки місцевих бюджетів на надання соціальних послуг у довготерміновій перспективі розглядатимуться як інвестиції в розвиток громади.

Наявні проблеми та виклики:

- суттєва диспропорція у соціально-економічному розвитку низинних та гірських територій;
- неналежні рівень і якість надання медичних послуг у віддалених селах територіальної громади;
- висока частка населення, старшого за працездатний вік;
- зниження народжуваності

Таблиця 5.6. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.2. «Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади»

<i>Завдання</i>	<i>Потенційні сфери реалізації проєктів</i>
2.2.1. Покращити лікувально-діагностичний потенціал закладів первинної та вторинної ланки медичної допомоги	<ul style="list-style-type: none"> - Реконструювати приміщення амбулаторії; - Закупити нове діагностично-лабораторне обладнання на потреби Великобичківської міської лікарні; - Заснувати реабілітаційне відділення при Великобичківській міській лікарні для надання соціально-психологічної допомоги (в приміщенні пологового будинку); - Матеріальна підтримка молодих спеціалістів лікувальної справи та здобувачів освіти
2.2.2. Підвищити рівень соціальної підтримки мешканців громади	<ul style="list-style-type: none"> - Будівництво малого групового будинку для дітей сиріт - Організація роботи соціального таксі в межах населених пунктів громади

Очікувані результати:

- підвищення якості надаваних медичних і соціальних послуг;
- підвищення доступності мешканців громади до якісних медичних та соціальних послуг;

Індикатори виконання оперативної цілі:

- рівень задоволеності мешканців і мешканок медичним забезпеченням в громаді, %;
- рівень задоволеності мешканців і мешканок соціальними послугами в громаді, %.

Оперативна ціль 2.3. «Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади» містить завдання: 2.3.1. Розвинути можливості відпочинку і дозвілля; 2.3.2. Модернізувати спортивну інфраструктуру в громаді; 2.3.3. Підвищити рівень громадської активності та згуртованості місцевого населення

В основі оперативної цілі – здійснення заходів за напрямками: 1) розвинути місцеву інфраструктуру відпочинку і дозвілля та активізувати спортивне життя в громаді; 2) *підвищити* рівень громадської активності та згуртованості місцевого населення.

Наявні проблеми та виклики:

- низька рівень облаштування громадських просторів на території населених пунктів громади;
- невідповідність інфраструктури та об'єктів дозвілля і відпочинку потребам мешканців громади;
- низька громадська активність місцевого населення.

Таблиця 5.7. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.3 «Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади»

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
2.3.1. Розвинути можливості відпочинку і дозвілля	<ul style="list-style-type: none"> - Створення молодіжного простору в Великому Бичкові - Реконструкція площі Героїв Небесної Сотні в Великому Бичкові - Створення набережної зони відпочинку вздовж р. Шопурка від центрального мосту довжиною 1 км - Реконструкція відкритої сцени в центральному парку ім. І. Франка - Створення постійно діючої виставкової зали в Великобичківському будинку культури - Створення мережі молодіжних хабів на базі бібліотек
2.3.2. Модернізувати спортивну інфраструктуру в громаді	<ul style="list-style-type: none"> - Будівництво штучних спортивних майданчиків у с. Луг і Кобилецька Поляна - Реконструкція штучних майданчиків в Великому Бичкові - Будівництво майданчика для занять стріт-воркаутом у Верхньому Водяному - Будівництво скейт-майданчику в Великому Бичкові
2.3.3. Підвищити рівень громадської активності та згуртованості місцевого населення	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження бюджету участі як інструменту активізації мешканців у вирішенні важливих проблем місцевого розвитку - Впровадження практики гендерно-орієнтованого бюджетування - Конкурс «Краща вулиця громади» - Проведення свят села (тематичних фестивалів) за участю культурних і спортивних організацій всіх населених пунктів громади

Очікувані результати:

- створення сучасних умов для дозвілля і відпочинку мешканців громади;
- формування культури активної участі у соціальному житті громади.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- рівень задоволення культурних потреб мешканців і мешканок громади, %;
- рівень задоволення мешканців і мешканок інфраструктурою дозвілля та відпочинку в громаді, %.

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ГРОМАДИ В СУЧАСНОМУ ПРОСТОРОВОМУ, ІНФРАСТРУКТУРНОМУ, ЕНЕРГЕТИЧНОМУ ПЛАНУВАННІ І РОЗВИТКУ ТА В ЕКОЛОГІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ

Змістом діяльності по досягненню стратегічної цілі 3 є забезпечення просторової організації та розвитку території громади, вирішення найбільш гострих потреб громади в інженерній інфраструктурі, екологічній безпеці, енергозбереженні.

Стратегічна ціль 3 досягається через реалізацію таких оперативних цілей: 3.1. Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади; 3.2. Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади.

Оперативна ціль 3.1. «Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади» містить завдання: 3.1.1. Розширити можливості системи водопостачання, водовідведення в громаді; 3.1.2. Розвинути транспортну інфраструктуру; 3.1.3. Підвищити енергоефективність житлово-комунального господарства та закладів бюджетної сфери громади; 3.1.4. Актуалізувати містобудівну документацію

Досягнення цілі передбачає низку взаємопов'язаних заходів, скерованих на поступове покращення інфраструктури громади та впровадження ефективних систем управління нею. Ключові складові інфраструктурного комплексу потребують значних інвестицій, проте вони є одними з найважливіших елементів, що спрямовані на покращення доступності території громади, підвищення якості життя її мешканців. Відсутність комплексного плану просторового розвитку територіальної громади, застарілість генеральних планів сільських населених пунктів територіальної громади знижую шанси громади на ефективне вирішення зазначених проблем.

Наявні проблеми та виклики:

- зношеність мереж водопостачання;
- незадовільний стан значної частини комунальних доріг та доріг загального користування місцевого значення;
- недостатньо розвинене транспортне сполучення між населеними пунктами громади;
- відсутність комплексного плану просторового розвитку територіальної громади;
- застарілість генеральних планів сільських населених пунктів територіальної громади;
- відсутність встановлених меж земель державного лісового фонду на території громади;
- критично високий відсоток земель державного лісового фонду на території громади, на використання яких територіальна громада не має впливу.

Таблиця 5.8. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.1. «Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади»

<i>Завдання</i>	<i>Потенційні сфери реалізації проєктів</i>
3.1.1. Розширити можливості системи водопостачання, водовідведення в громаді	<ul style="list-style-type: none"> - Реконструкція водопроводу смт. Великий Бичків; - Реконструкція водопроводу смт. Кобилецька Поляна; - Реконструкція каналізаційних мереж смт Кобилецька Поляна
3.1.2. Розвинути транспортну інфраструктуру	<ul style="list-style-type: none"> - Реконструкція вуличного освітлення; - Капітальний ремонт автодороги Луг – Росішка; - Капітальний ремонт автодороги В.Водяне – Стримба; - Будівництво централізованої системи відеонагляду на території громади; - Капітальний ремонт автодороги В.Бичків – Кобилецька Поляна; - Капітальний ремонт автодороги Верхнє Водяне - Водиця
3.1.3. Підвищити енергоефективність житлово-комунального господарства та закладів бюджетної сфери громади	<ul style="list-style-type: none"> - Енергопостачання ЗДО №1 з використанням альтернативних джерел електроенергії; - Проведення енергоаудиту будівель комунальної власності - Запровадження системи моніторингу витрат на освітлення та опалення освітніх закладів
3.1.4. Актуалізувати містобудівну документацію	<ul style="list-style-type: none"> - Розроблення комплексного плану просторового розвитку ТГ; - Ліквідація архітектурних бар'єрів та впровадження правил універсального дизайну в будівництві

Очікувані результати:

- Модернізація та оновлення водопровідної мережі;
- Оновлення транспортної інфраструктури та підвищення мобільності мешканців громади;
- Розроблення комплексного плану просторового розвитку громади;

Індикатори виконання оперативної цілі:

- рівень задоволення мешканців і мешканок громади станом доріг, %;
- протяжність доріг місцевого значення між населеними пунктами громади, які потребують капітального ремонту, км.

Оперативна ціль 3.2. «Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади» містить завдання: 3.2.1. Підвищити ефективність роботи системи поводження з ТПВ; 3.2.2. Розширити можливості очищення стічних вод в каналізаційній системі громади.

Зосереджені на території громади унікальні природні системи Карпатського біосферного заповідника, території та об'єкти природно-заповідного фонду, що включені до національної екологічної мережі і належать до найцінніших екосистем планети і Міжнародної мережі

біосферних резерватів ЮНЕСКО важливі для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття забезпечення формування єдиної територіальної системи природоохоронних територій і додержання режиму збереження біорізноманіття Карпат, охорони природних комплексів та ведення моніторингу за станом природи.

Наявні проблеми та виклики:

- загроза втрати унікальності ландшафтного і біологічного різноманіття;
- складність природних умов, територія громади є зоною паводкового ризику;
- відсутність культури поведінки з твердими побутовими відходами у більшості мешканців громади.

Таблиця 5.9. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.2. «Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади»

<i>Завдання</i>	<i>Потенційні сфери реалізації проєктів</i>
3.2.1. Підвищити ефективність роботи системи поводження з ТПВ;	<ul style="list-style-type: none"> - Будівництво сортувальної станції ТПВ; - Проведення просвітницької роботи серед молоді та дітей щодо екологічно свідомої поведінки; - Облаштування нових і діючих майданчиків для збору сортованих ТПВ, у т.ч. встановлення відеонагляду; - Забезпечення малозабезпечених сімей контейнерами для збору ТПВ
3.2.2. Розширити можливості очищення стічних вод в каналізаційній системі громади	<ul style="list-style-type: none"> - Будівництво локальні очисні споруди (ЛОС) на потреби населення та підприємств в Великому Бичкові; - Проведення реконструкції очисні споруд у Кобилецькій Полянці; - Просвітницька програма щодо шкідливості здоров'ю населення, скидання неочищених побутових стічних вод у ґрунт та місцеві водойми; - Сприяння заміні вигрібних ям в домогосподарствах на локальні очисні споруди в новобудовах

Очікувані результати:

- збереженням унікальності ландшафтного і біологічного різноманіття;
- запобігання розвитку небезпечних геологічних процесів та руйнувань інфраструктури;
- запобігання виникненню та ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій та небезпечних подій на території гірських населених пунктів;
- підвищення ефективності роботи системи поводження з ТПВ у територіальній громаді.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- рівень відчуття безпеки мешканцями і мешканками громади, %;
- рівень задоволеності мешканців і мешканок екологічним станом в громаді, %;
- частка домогосподарств, які уклали договори на вивезення ТПВ, %

УЗГОДЖЕНІСТЬ СТРАТЕГІЇ З ДЕРЖАВНИМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ СТРАТЕГІЧНИМИ ДОКУМЕНТАМИ

Система стратегічного планування в Україні базується на координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців.

Дана Стратегія розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722. При розробці Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади враховані ключові аспекти Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Стратегічні напрямки розвитку Великобичківської територіальної громади також сформовані відповідно до стратегічних цілей Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років, яка узгоджується з національними стратегічними екологічними цілями та з екологічними цілями Стратегії Карпатського Єврорегіону – 2020 та Стратегії ЄС для Дунайського регіону, для яких Закарпатська область є прийнятною територією чинності цих стратегічних документів, попередніх стратегій Закарпатської області, розумінні актуальних проблем соціально-економічного розвитку області, районів та територіальних громад.

Комплексна система заходів повинна забезпечити розвиток людського капіталу, досягнення високої якості життя та економічного зростання на основі екологічно невиснажливої, енергоефективної та інноваційно орієнтованої промисловості та біоекономіки, креативних індустрій. Закарпатська область розглядається як регіон із значним високим природно-рекреаційний і курортним потенціалом. Зосереджені на території Закарпатської області території та об'єкти природно-заповідного фонду, що включені до національної екологічної мережі важливі для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття забезпечення формування єдиної територіальної системи природоохоронних територій. Зручне транспортно-географічне положення регіону на перетині діючих та перспективних залізничних і автомобільних міжнародних шляхів підвищує можливостями використання переваг транскордонного співробітництва. Закарпатська область має перспективу розвитку автомобільної, лісопереробної, харчової, легкої та електронної промисловості, відновлювальної енергетики), наявність передумов кластерного розвитку, конкурентоспроможних підприємств та господарюючих суб'єктів машинобудування, переробної, харчової, енергогенеруючої, будівельної та транспортних галузей та заснування механізмів індустріальних парків. Такі передумови дають можливість розвитку і започаткування бізнесу на базі місцевих ресурсів, історичних традицій і етнокультурних надбань територіальних громад і субрегіонів Закарпаття.

Реалізація Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року сприятиме виконанню Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років (рисунок 5.2).

Детальніший аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки проведено у таблиці 6.1.

По більшості позицій стратегічних цілей 1 і 2 Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах; Підвищення рівня конкуренто-спроможності регіонів) спостерігається тісна кореляція зі всіма стратегічними та оперативними цілями Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року.

Рисунок 5.2. Зв'язки між Стратегією розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року та Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки і Регіональною стратегією розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років

Таблиця 5.10. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Великобічківської територіальної громади до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки¹

Стратегічні та оперативні цілі ДСРР на 2021- 2027 роки	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Великобічківської територіальної громади до 2027 року										
	1. Місцевий економічний розвиток громади	1.1. Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді	1.2. Розвиток сталого туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади	1.3. Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку	2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади	2.1. Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді	2.2. Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади	2.3. Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади	3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці	3.1. Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади	3.2. Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади
I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах	**				*				**		
1.1. Стимулювання центрів економічного розвитку (агломерації, міста)			*	*							
1.2. Збереження навколишнього природного середовища та стале використання природних ресурсів, посилення можливостей розвитку територій, які потребують державної підтримки (макро- та мікрорівень)											**
1.3. Створення умов для реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях в український простір											
1.4. Розвиток інфраструктури та цифрова трансформація регіонів				*						*	
1.5. Формування єдиного освітнього, інформаційного, культурного простору в межах всієї території України						*		*			
1.5. Ефективне використання економічного потенціалу культурної спадщини для сталого розвитку			*								*
II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	**					**		*			
2.1. Розвиток людського капіталу						**	**	**			
2.2. Сприяння розвитку підприємництва, підтримка інтернаціоналізації бізнесу у секторі малого та середнього підприємництва		**	*								
2.3. Підвищення інвестиційної привабливості територій, підтримка залучення інвестицій			*	**							
2.4. Сприяння впровадженню інновацій та зростанню технологічного рівня регіональної економіки, підтримка інноваційних підприємств та стартапів		*		*							
2.5. Сталий розвиток промисловості		*		*					*	*	

Продовження табл. 6.1

Стратегічні та оперативні цілі ДСРР на 2021- 2027 роки	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року									
	1. Місцевий економічний розвиток громади									
	1.1. Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді									
	1.2. Розвиток сталого туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади									
	1.3. Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку									
	2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади									
	2.1. Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді									
	2.2. Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади									
	2.3. Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади (у т.ч. інтеграція впо)									
	3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці									
	3.1. Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади									
	3.2. Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади									
III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування	*									
3.1. Формування ефективного місцевого самоврядування та органів державної влади на новій територіальній основі										
3.2. Формування горизонтальної та вертикальної координації державних секторальних політик та державної регіональної політики										
3.3. Побудова системи ефективного публічного інвестування на всіх рівнях врядування				*					*	
3.4. Розбудова потенціалу суб'єктів державної регіональної політики										
3.5. Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидія домашньому насильству та дискримінації	*					*	*	*		*
3.6. Розбудова системи інформаційно-аналітичного забезпечення та розвиток управлінських навичок для прийняття рішень, що базуються на об'єктивних даних та просторовому плануванні									**	

¹У клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ** (сильний зв'язок) або * (опосередкований зв'язок)

Результати аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років наведено у таблиці 6.2.

Таблиця 5.11. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років²

Стратегічні та оперативні цілі Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року										
	1. Місцевий економічний розвиток громади	1.1. Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді	1.2. Розвиток сталого туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади	1.3. Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку	2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади	2.1. Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді	2.2. Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади	2.3. Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади	3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці	3.1. Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади	3.2. Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади
1. Збереження та розвиток людського та соціального капіталу	*				**						
1.1. Забезпечення рівного доступу та підвищення якості дошкільної, загальної середньої освіти та конкурентоспроможності професійно-технічної освіти					**						
1.2. Забезпечення культурномистецького розвитку і збільшення доступу до послуг у сфері культури для мешканців сільських та гірських територій							**				
1.3. Збереження регіональних об'єктів і територій історико-культурної спадщини			*								*
1.4. Розвиток сфери соціальних послуг та зміцнення громадського здоров'я						**					
1.5. Забезпечення рівного доступу та підвищення якості медичних послуг						**					
1.6. Гармонійний розвиток національних меншин					*		*				
1.7. Зміцнення громадянського суспільства, соціальної сфери та соціальної включеності							*				
2. Прискорення досягнення конкурентоспроможності та інноваційності регіональної економіки	**				*			**			
2.1. Розвиток малого і середнього підприємництва		**									
2.2. Розвиток туристичної та оздоровчої сфери			**								
2.3. Підвищення конкурентоспроможності ключових секторів регіональної економіки		**	**	**							
2.4. Розвиток мереж транспортного сполучення та просторової інфраструктури									**		

Стратегічні та оперативні цілі Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року									
	1. Місцевий економічний розвиток громади	1.1. Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фахівців у громаді	1.2. Розвиток сталого туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади	1.3. Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку	2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади	2.1. Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді	2.2. Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади	2.3. Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади	3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці	3.1. Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади
2.5. Система ефективного управління регіональним розвитком										
2.6. Розвиток транскордонного співробітництва				*				*		*
3. Побудова локальних економік знань та смарт-спеціалізація	**				*					
3.1. Сприяння інноваціям у сферах, визначених смарт-спеціалізацією регіону		*	*	*						
3.2. Створення мережі хабів на території області				*						
3.3. Розвиток людських ресурсів у галузях смарт-спеціалізації регіону		**				**				
4. Забезпечення охорони довкілля, екологічно збалансованого і раціонального природокористування та просторової гармонії								**		
4.1. Збереження та відтворення біологічного і ландшафтного різноманіття, природних комплексів, водних, земельних та лісових ресурсів, розширення регіональної екологічної мережі									**	**
4.2. Покращення якості навколишнього середовища на природних і урбанізованих територіях регіону									**	**
4.3. Розвиток і вдосконалення систем та засобів захисту територій від природних лих і техногенних катастроф та глобальних змін клімату										**
4.4. Актуалізація, уточнення і впровадження чинної Стратегії поводження з відходами у Закарпатській області, розробленої і схваленої на 15-річний період										**
4.5. Впровадження екологічної і природоохоронної складових в розробку і оновлення містобудівної документації									**	
5. Забезпечення сталого розвитку сільських та гірських територій в умовах системних реформ	**				**			**		
5.1. Вирівнювання диспропорцій розвитку гірських, передгірних і низинних територій		*				*	*	*		

Стратегічні та оперативні цілі Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року									
	1. Місцевий економічний розвиток громади	1.1. Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді	1.2. Розвиток сталого туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади	1.3. Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку	2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади	2.1. Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді	2.2. Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади	2.3. Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади	3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці	3.1. Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади
5.2. Підтримка економічної активності на сільських територіях		**	**	**						
5.3. Підтримка формування ефективного і спроможного місцевого самоврядування та органів державної влади на основі нового адміністративно-територіального устрою області										
5.4. Забезпечення пріоритетного публічного інвестування у розвиток територій і громад сільських та гірських районів на всіх рівнях врядування					*	*			**	*

²У клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ** (сильний зв'язок) або * (опосередкований зв'язок)

Результати аналізу демонструють, що стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року тісно корелюють з стратегічними та оперативними цілями Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років. Відповідно проекти, скеровані на реалізацію Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади, сприятимуть і досягненню цілей стратегії розвитку регіону.

Розділ 6. ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ, ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Процеси реалізації, моніторингу та оцінювання є складовими єдиного стратегічного планувального циклу.

Оцінювання – визначення результатів впливу реалізації Стратегії на розвиток територіальної громади, досягнення запланованих результатів та врахування їх у наступному планувальному циклі.

Система реалізації Стратегії. Реалізація Стратегії включає розроблення та затвердження Плану заходів, формування бюджету з урахуванням цілей, визначених у Стратегії, реалізацію місцевих програм розвитку, проектів та заходів, моніторинг досягнення цілей та їх коригування у разі необхідності. Реалізація стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії передбачає виконання одночасно багатьох завдань різними структурами виконавчого комітету ради, бізнесом, громадським активом та мешканцями, що ставить перед керівництвом громади питання раціонального управління цим доволі складним процесом.

Система впровадження Стратегії має два рівні: політичний та технічний.

Політичний рівень забезпечує особисто селищний голова, виконавчий комітет, депутатський корпус. На цьому рівні заслуховуються та затверджуються звіти Робочої групи з управління реалізацією та моніторингу Стратегії, пропозиції щодо внесення змін до Стратегії та її оновлення. Селищна рада для досягнення цілей та виконання завдань Стратегії приймає рішення щодо внесення змін до неї на підставі пропозицій селищного голови.

Технічний рівень впровадження виконують відповідальні за досягнення завдань Стратегії структурні підрозділи виконавчого комітету та комунальні установи селищної ради.

З метою покращення ефективності їх роботи та координації дій щодо реалізації Стратегії розпорядженням голови утворюється **Робоча група з управління реалізацією Стратегії та моніторингу** як постійно діючий консультативно-дорадчий орган (далі – Робоча група).

Робочу групу очолює селищний голова. Склад Робочої групи визначається розпорядженням селищного голови. До її складу входять особи, які представляють найважливіших учасників процесу планування й реалізації Стратегії: керівники структурних підрозділів виконавчого комітету ради та комунальних підприємств, відповідальні за виконання завдань Стратегії, інші представники селищної ради, представники бізнесу, установ, організацій, громадських організацій, активні мешканці, зокрема ті, що брали участь у її розробці.

Робоча група збирається не рідше одного разу на півріччя (в січні, під час оцінки реалізації стратегії в минулому році, і в липні, під час збору пропозицій проектів для подальшої реалізації стратегії) та виконує наступні функції:

- ▶ координує дії підрозділів, комунальних установ селищної ради, старост громади, органів державної влади, підприємств та установ в процесі реалізації Стратегії, проектів місцевого розвитку, заходів місцевих та регіональних програм;
- ▶ здійснює підготовку щорічних звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії;
- ▶ здійснює підготовку піврічних звітів про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії;
- ▶ готує пропозиції щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії.

За організацію роботи Робочої групи, збір і аналіз інформації про стан виконання Стратегії, збір і аналіз інформації про стан досягнення індикаторів Плану заходів, узагальнення інформації для формування звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії, про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії, а також формування пропозицій щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії відповідає Відділ економічного розвитку Великобичківської селищної ради.

Процес реалізації Стратегії здійснюється на основі Плану заходів з її реалізації.

План заходів з реалізації Стратегії розвитку територіальної громади на період до 2027 року розробляється строком на чотири роки (на 2024 – 2027 роки), з урахуванням пріоритетів, що визначені Державною стратегією регіонального розвитку України та відповідною регіональною стратегією розвитку та складається із організаційних заходів і проектів місцевого

(регіонального) розвитку, місцевих програм розвитку, відповідно до завдань, основою для яких є стратегічні та оперативні цілі, визначені Стратегією розвитку громади на період до 2027 року.

Проект Плану заходів подається на затвердження селищній раді одночасно із проектом Стратегії або не пізніше ніж через 3 місяці після затвердження Стратегії.

Підготовка Плану заходів, контроль за станом та строками виконання здійснюється виконавчим комітетом селищної ради, а контроль за цільовим використанням коштів – головними розпорядниками коштів.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії та Плану заходів здійснюється за рахунок:

- ▶ коштів бюджету територіальної громади;
- ▶ коштів державного бюджету, в тому числі міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;
- ▶ коштів обласного (районного) бюджету;
- ▶ коштів, які надходять до бюджетів в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;
- ▶ інших джерел, не заборонених законодавством.

Моніторинг реалізації Стратегії.

Для відстеження та аналізу динаміки і структурних змін, що відбуваються у громаді відповідно до визначених у Стратегії стратегічних, оперативних цілей та завдань проводиться моніторинг реалізації Стратегії та Плану заходів. Моніторинг є сукупністю заходів із обліку, збору, аналізу та узагальнення інформації про стан реалізації Стратегії та Плану заходів.

Результати моніторингу є основою для висновків про необхідність внесення змін (актуалізації) Стратегії та стимулювання її реалізації.

Моніторинг впровадження Стратегії здійснюється щорічно на основі аналізу кількісних та якісних індикаторів, що демонструють рівень виконання стратегічних, оперативних цілей та завдань, зокрема шляхом порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих проміжних (станом на конкретний період) і фактичних значень показників.

Система показників (індикаторів) для моніторингу реалізації Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади на період до 2027 року подана у Таблиці 6.1.

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії готує Робоча група, узагальнення та формування його тексту здійснює Відділ економічного розвитку Великобичківської селищної ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє його на розгляд сесії селищної ради. Повний текст звіту підлягає обов'язковому розміщенню на офіційному веб-сайті селищної ради

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 12 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265¹, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Моніторинг виконання Плану заходів з реалізації Стратегії здійснюється двічі на рік на основі відстеження виконання визначених індикаторів результативності впровадження кожного проекту місцевого розвитку.

Звіт про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 13 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Звіти про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії за перше півріччя та за рік готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює Відділ економічного розвитку Великобичківської селищної ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє їх на

¹ <https://mtu.gov.ua/content/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku.html>

розгляд сесії селищної ради. Крім того, звіти оприлюднюються на офіційному вебсайті селищної ради.

Оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів проводиться після завершення строку їх реалізації на основі даних звітів проведеного моніторингу та є необхідним етапом для отримання інформації стосовно досягнення очікуваних результатів, їх впливу на стан соціально-економічного розвитку територіальної громади та інформації щодо сталості змін з метою прийняття в подальшому необхідних управлінських рішень та необхідних коригувань.

На основі здійснення оцінювання складається заключний звіт, який містить:

- ▶ результати порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих цільових (станом на останній період) і фактичних значень показників;
- ▶ досягнення запланованих цілей;
- ▶ задоволення потреб різних груп заінтересованих осіб;
- ▶ наявних незапланованих змін та впливів;
- ▶ діяльності, що призвела до змін (зокрема незапланованих);
- ▶ ефективності механізмів реалізації Стратегії або ресурсних витрат;
- ▶ стійкості результатів Стратегії тощо.

Оцінювання може бути внутрішнім (проводиться виконавцями Стратегії) та зовнішнім (проводиться залученими експертами).

Звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює Відділ економічного розвитку Великобичківської селищної ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше трьох місяців після закінчення періоду реалізації Стратегії та Плану заходів представляє їх на розгляд сесії селищної ради. Крім того, заключні звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів оприлюднюються на офіційному вебсайті громади та/або у місцевих засобах масової інформації.

Таблиця 6.1. Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Великобичківської селищної територіальної громади на період до 2027 року

Стратегічна ціль	Оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірювання	Базове значення (2023 р.)	Проміжне значення (2024 р.)	Проміжне значення (2025 р.)	Проміжне значення (2026 р.)	Цільове значення (2027 р.)	Джерело даних
1. МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ	1.1. Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді	<ul style="list-style-type: none"> Кількість фізичних і юридичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності, що зареєстровані на території громади 	одиниць	фізичних - 614 юридичних - 153 осіб-суб'єктів підприємницької діяльності	620; 155	700; 170	800; 180	1000; 200	Реєстр суб'єктів господарської діяльності
		<ul style="list-style-type: none"> Кількість сільськогосподарських підприємств 	одиниць	2	3	4	6	10	Дані ОМС (Відділ економічного розвитку)
		<ul style="list-style-type: none"> Рівень задоволення мешканців і мешканок громади умовами для започаткування та ведення власного бізнесу 	% опитаних, які задоволені умовами для започаткування та ведення власного бізнесу	29	30	35	40	45	Результати опитування мешканців і мешканок громади

2. ДОСТУПНІ І ЯКІСНІ СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ В УСІХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ ГРОМАДИ	1.2. Розвиток сталого туризму і рекреаційно-оздоровчої сфери на території громади	• Обсяги надходжень від туристичного збору	тис грн	4	5	6	7	8	Дані ОМС (Звіт про виконання бюджету)
		• Кількість закладів тимчасового розміщення	одиниць	17	18	25	30	40	Дані ОМС (Відділ економічного розвитку)
	1.3. Формування ефективної системи залучення інвестицій в місцеву економіку, яка базується на принципах сталого розвитку	• Кількість офіційно зареєстрованих безробітних	осіб	155	155	155	155	155	Центр зайнятості
		• Обсяги податкових надходжень до бюджету	млн грн	60	65	80	100	120	Дані ОМС (Звіт про виконання бюджету)
	2.1. Забезпечення якісних освітніх послуг у громаді	• Кількість шкіл громади у ТОП-20 рейтингу шкіл Закарпатської області за результатами ЗНО/НМТ	одиниць	0	0	0	0	1	osvita.ua
		• Рівень задоволеності	% осіб, які задоволені	41	42	45	47	50	Результати опитування

	мешканців і мешканок освітніми послугами в громаді	освітніми послугами						мешканців і мешканок громади
	• Кількість випускників, які отримали максимальний бал з предмету на зовнішньому тестуванні	осіб	0	1	3	5	10	Дані ОМС (Відділ освіти, культури, молоді та спорту)
2.2. Забезпечення якісних і доступних медичних і соціальних послуг мешканцям громади	• Рівень задоволеності мешканців і мешканок медичним забезпеченням в громаді	% осіб, які задоволені медичним забезпеченням	37	38	42	45	50	Результати опитування мешканців і мешканок громади
	• Рівень задоволеності мешканців і мешканок соціальними послугами в громаді	% осіб, які задоволені соціальними послугами	55	57	65	70	75	Результати опитування мешканців і мешканок громади
2.3. Формування сучасного культурного простору та згуртованості громади	• Рівень задоволення культурних потреб мешканців і мешканок громади	% опитаних, які високо оцінили свій рівнем задоволення культурних потреб	23	35			50	Результати опитування мешканців і мешканок громади

		<ul style="list-style-type: none"> Рівень задоволення мешканців і мешканок інфраструктурою дозвілля та відпочинку в громаді 	% опитаних, які задоволені інфраструктурою дозвілля та відпочинку	30	40	50	60	70	Результати опитування мешканців і мешканок громади
3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ГРОМАДИ В СУЧАСНОМУ ПРОСТОРОВОМУ, ІНФРАСТРУКТУРНОМУ, ЕНЕРГЕТИЧНОМУ ПЛАНУВАННІ І РОЗВИТКУ ТА В ЕКОЛОГІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ	3.1 Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади	<ul style="list-style-type: none"> Рівень задоволення мешканців і мешканок громади станом доріг 	% опитаних, які задоволені станом доріг в громаді	14	15	20	22	25	Результати опитування мешканців і мешканок громади
		<ul style="list-style-type: none"> Протяжність доріг місцевого значення між населеними пунктами громади, які потребують капітального ремонту 	км	18	17,5	16,5	14	12	КП «Великобичківське ВЖКП», КП «Кобилецько-Полянське ВЖКП»
	3.2. Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади	<ul style="list-style-type: none"> Рівень відчуття безпеки мешканцями і мешканками громади 	% осіб, які задоволені станом безпеки	33	35	40	50	60	Результати опитування мешканців і мешканок громади
		<ul style="list-style-type: none"> Рівень задоволеності мешканців і мешканок 	% осіб, які задоволені екологічним станом	37	38	40	45	50	Результати опитування мешканців і мешканок громади

екологічним станом в громаді								
<ul style="list-style-type: none"> Частка домогосподарств, які уклали договори на вивезення ТПВ 	%	20	25	30	35	40	ТОВ «Екобат Шурави», КП «Великобичківське ВЖКП», КП «Кобилецько-Полянське ВЖКП»	